

MATERIŁY
**XIV MIĘDZYNARODOWEJ NAUKOWI-
PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI**

NAUKA: TEORIA I PRAKTYKA - 2018

07 -15 sierpnia 2018 roku

Volume 6

Pedagogiczne nauki

Filologiczne nauki

Prawo

Psychologia i socjologia

Ekonomiczne nauki

Przemyśl
Nauka i studia
2018

Adres wydawcy i redakcji:

37-700 Przemyśl ,
ul. Łukasieńskiego 7

Materialy XIV Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji „Nauka:
teoria i praktyka - 2018» , Volume 6 Przemyśl: Nauka i studia -72 s.

Zespół redakcyjny:

dr hab. Jerzy Ciborowski (redaktor prowadzący),

mgr inż. Dorota

Michałowska, mgr inż. Elżbieta Zawadzki,

Andrzej Smoluk, Mieczysław

Luty, mgr inż. Andrzej Leśniak,

Katarzyna Szuszkiewicz.

e-mail: praha@rusnauka.com

Cena 54,90 zł (w tym VAT 23%)

ISBN 978-966-8736-05-6

© Kolektyw autorów , 2018

© Nauka i studia, 2018

EKONOMICZNE NAUKI

Finansowe stosunki

К.е.н. Прімерова О.К.

Національний університет «Києво-Могилянська академія», Україна

Кириченко А.О.

Національний університет «Києво-Могилянська академія», Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Необхідною умовою розвитку будь-якої правової держави є гармонійне соціальне забезпечення її громадян та гарантований соціальний захист непрацездатних категорій населення. Особливої уваги потребує питання забезпечення людей пенсійного віку, які не мають змоги працювати та не є податкоспроможними та часто потребують фінансової підтримки з боку держави.

В Україні пенсійна система досі залишається застарілою та неефективною. Проблеми постійного дефіциту Пенсійного Фонду, низького рівня пенсій та значного навантаження на працюючих громадян вимагають негайного вирішення. Проведення пенсійної реформи в Україні повинно створити необхідні умови задля підвищення рівня пенсійних виплат, доцільного розподілу обов'язків між державою, працедавцями та соціальними працівниками щодо захисту пенсіонерів, а також залучення накопичуваних пенсійних коштів для проведення інвестиційної політики та політики економічного зростання.

Належно реформована пенсійна система України має потенціал стати більш ефективною, проте варто не виключати можливість виникнення певних ризиків та загроз у сфері пенсійного забезпечення. Детальне вивчення та структуризація цих ризиків дадуть змогу зменшити їх негативний вплив. Основними загрозами для сфери пенсійного забезпечення є погіршення демографічної та політичної ситуацій в країні, низький рівень заробітних плат, високий рівень безробіття та інфляції, девальвація національної валюти тощо.

Значною проблемою є те, що реформи пенсійного законодавства України, які були проведені в останні п'ять років, не становлять собою виважений аналіз

стану та потреб податкоспроможного населення та громадян пенсійного віку – вони є наслідком бюрократизму та жорстких вимог міжнародних фінансових організацій для швидшого покриття зовнішньої заборгованості перед ними. Наведена ситуація становить велику загрозу збоку довіри населення до дієвості вітчизняної економіки. Перетворення в сфері пенсійного забезпечення повинні мати глибокий структурний характер, забезпечити перебудову багатьох сфер життя населення, а не лише збільшувати віковий поріг для виходу на пенсію та загальний податковий тягар на працююче населення.

На даний момент головною метою реформування пенсійної системи є покращення механізму індексації пенсій задля підняття рівня життя пенсіонерів та запобігання їхньої бідності. Чинна пенсійна система є неефективною, оскільки співвідношення між сплатою пенсійних внесків та розміром одержаних виплат є досить незначним. Населення сприймає пенсійні внески як податки загалом, а отже намагається певним чином мінімізувати їхню сплату або ж уникнути [1].

За останні роки економіка України пережила етапи і зростання, і падіння, однак не досягла стійкої стабільності. Навантаження пенсійного забезпечення все ще лягає на Пенсійний фонд, бюджет якого має постійний дефіцит через наявність бюрократичних схем та модель функціонування якого не дозволяє запобігти інфляційним ризикам та призводить до дефіциту коштів, який, у свою чергу, покривається з Державного бюджету України.

Проведення пенсійної реформи в сучасній Україні ускладнюється ризиком не лише посилити традиційні загрози дореформеної системи, але й також доповнити їх додатковими новітніми загрозами, притаманними лише накопичувальній пенсійній системі. Зокрема, актуалізуються загроза дестабілізації вітчизняних фінансового та особливо фондового ринків, проблема знецінення пенсійних накопичень внаслідок інфляційних процесів.

Значною прогалиною у сфері становлення системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні є низький рівень проінформованості населення. Представники державних органів у сфері пенсійного забезпечення не співпрацюють з громадянами на шляху до підвищення економічної обізнаності останніх. Більшість платників податків навіть не усвідомлюють, що в Україні вже давно є можливість співпрацювати з недержавними пенсійними фондами, а та частина, що певним чином ознайоmlена з подібною інформацією – не

спроможна ризикувати своїми заощадженнями в умовах політичної та економічної нестабільності держави.

Серед рекомендацій, необхідних для підвищення ефективності системи пенсійного забезпечення в Україні можна виділити наступні [2, 3, 4, 5]:

- підтримка в рамках солідарної системи прийнятних пропорцій між кількістю пенсіонерів та тих, хто сплачує внески, між розміром пенсій та доходами працюючого населення;
- розробка чіткої стратегії створення нових робочих місць із гідними умовами оплати;
- перегляд податкової політики держави та посилення контролю задля зменшення несплати податків та ЄСВ;
- проведення інформативно-роз'яснювальної роботи для громадян, щоб висвітлити цілі всіх реформ і сформувати свідоме ставлення населення до сплати податків та ЄСВ;
- розробка заходів, спрямованих на зменшення «тінізації» доходів населення;
- сприяння підвищенню розміру зарплат та інших доходів населення, аби громадяни мали змогу не лише сплачувати податки, а й могли робити певні заощадження в фінансових установах;
- підвищення інвестиційної привабливості фінансових інструментів для вкладення коштів накопичувальних пенсійних програм, що в свою чергу сприятиме скорішому подоланню фінансової кризи. Серед таких інструментів можуть бути довгострокові державні облігації, що індексуються на рівень інфляції. Підвищена кількість цих облігацій не тільки сприятиме покращенню управління активами пенсійних фондів, а й позитивно впливатиме на розвиток фінансового ринку в цілому.

Дотримання наведених рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності функціонування вітчизняної пенсійної системи, кращому соціальному захисту населення, а також стимулюванню інвестиційної діяльності на фінансовому ринку за участі недержавних пенсійних фондів і, відтак, сприятиме економічному зростанню в Україні.

Література:

1. Приймак В. І. Шляхи реформування пенсійної системи України [Електронний ресурс] / В. І. Приймак – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/priymak-vi-shlyahi-reformuvannya-pensiynoyi-sistemi-ukrayini/>.
2. Гущак Я. В. Ризики в діяльності недержавних пенсійних фондів [Електронний ресурс] / Я. В. Гущак – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=301>.
3. Якімова А. М. Проблеми та шляхи вдосконалення діяльності фондів соціального страхування в Україні [Електронний ресурс] / А. М. Якімова, В. А. Горб – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=724>.
4. Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної дестабілізації/за ред.д-ра економ. наук. проф. І.Г. Лук'яненко. – К.: НаУКМА, 2017.- 464 с.
5. Primierova O., Abakumova I. Dynamics of propensity to personal finansial savings in the post-crisis period: case of Belarus and Ukraine // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. – 2014. – №. 159. – С. 72-78.

Marketing i management

к.ф.н. Сагун А.А., Шведа И.Р., Аббасов С.

Одесская национальная академия связи им. А.С. Попова

ЭЛЕМЕНТЫ УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

В условиях трансформации экономики Украины важны не только адаптационные процессы, приспособление к меняющимся рыночным условиям, но и технология обновления всей социально-экономической системы и ее элементов.

Актуальным является социальная реструктуризация и модернизация системы банковского менеджмента, ее соответствие требованиям нового глобализирующегося мира. В связи с этим, все большее значение приобретает вопрос управления социально-экономической ответственностью, а также кардинальное изменение системы банковского управления, и, прежде всего, переход на новые социальные стандарты.

В рамках указанной проблематики отечественными учеными ведутся научные исследования важных аспектов социального менеджмента банков, в частности: содержание инновационного антикризисного банковского управления, мотивационные возможности социального управления банками, организационной культуры банков, их социальной ответственности и тому подобное.

Создание подразделения управления КСО банка, не только активизирует деятельность банка в социальном направлении, но и создает новые рабочие места и востребованность специалистов по управлению КСО на рынке труда.

Высокий уровень разницы в доходах управленческого персонала и работников среднего звена, показывает, что Украина использует не только лучшие западные практики банковской системы, но и элемент экономического неравенства, присущего рыночной экономике и требует дальнейшего корректировки. Развитие банковской системы Украины, безусловно, должно происходить с учетом растущих социальных требований общества. Требования

ответственности в обществе побуждают к созданию новых социальных бизнес-моделей, поэтому неустанно возрастает роль банков социально-ориентированного типа, использующих современные средствами управления, инновационный финансовый подход и новейшие информационные технологии.

На этапе итогового планирования социальной программы, КСО подразделение банка осуществляет формирование списка социальных программ с обоснованием их целесообразности и эффективности, осуществляет разработку социальных продуктов / услуг банка или КСО-проектов, их бизнес-планов и оценка их экономической рентабельности и социального эффекта. Соответствующие материалы предоставляются руководству, после утверждения проектов происходит поиск внешних партнеров, обучение персонала и практическая реализация программ.

Для того, чтобы банк мог получить сертификат соответствия на систему менеджмента по SA 8000, КСО-2008 или другого международного стандарта он должен оценить свою рабочую среду, определить степень соответствия стандарту и национальному законодательству, а в дальнейшем документировать и интегрировать их в систему менеджмента полностью или частями (модулями).

По сути, социальная отчетность играет ключевую роль при создании и продвижении бренда банка, увеличивает стоимость его нематериальных активов, в частности, таких ее аспектов, как репутация, лояльность потребителей, надежность, интеллектуальный капитал, инновационность. Соблюдение указанных стандартов существенно снижает риски компании о нарушении этических норм, а, следовательно, соответствия требованиям общества.

Таким образом, реализация этапов управления КСО банка дает возможность оценить уровень социальной ответственности банка не на основе факта наличия или отсутствия социального отчета, а на основании проведения детального анализа социальной составляющей в его деятельности. Финансовые учреждения признают необходимость проведения внутренних реформ и общей реформы рыночной экономики в направлении ее социализации, поскольку отсутствие видоизменения принципов ведения банковского бизнеса несомненно приведет к повторению финансовых кризисов в странах, перенасыщенных капиталами, не инвестирующихся в реальную экономику и производство ВВП.

Кроме того, в современных условиях риск потери репутации финансовыми институтами все больше стимулирует банки придерживаться в

своей деятельности провозглашенных принципов социальной ответственности и использовать другие инструменты реализации социальной функции банка.

Литература:

1. Єгоричева С. Б. Соціальна роль та соціальна відповідальність комерційних банків / С. Б. Єгоричева // Вісник Української академії банківської справи. – Суми, 2008. – № 1(24). – С. 70–76.
2. Шмиголь Н. М. Управління рівнем корпоративної соціальної відповідальності як механізм отримання КСВ-доходу підприємством / Н. М. Шмиголь // Держава та регіони. Економіка та підприємництво. – 2010. – № 3. – С. 197–201.
3. Штибель У. І. Інституційний механізм упровадження та розвитку соціально-орієнтованої банківської системи / У. І. Штибель // Збірник наукових праць “Економічний аналіз”. – Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2013. – Вип. 12. – С. 50–63.
4. Ainsworth D. Unity Trust Bank increases lending despite recession– [Електронний ресурс] / D. Ainsworth // Third Sector. – 2009. – 27 липня. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.thirdsector.co.uk/unity-trust-bank-increases-lending-despite-recession/finance/article/923460>.

Д.е.н., професор Тараненко І.В., магістрант Асатрян Л.Б.

Університет імені Альфреда Нобеля

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ УКРАЇНИ ТА ВИБІР МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ

Будівництво є ключовою сферою національної економіки, результати діяльності якої мають не тільки важливе економічне значення, але і соціальне. Воно характеризується високою матеріалоемністю та довготривалим виробничим циклом, наявністю нерівномірності споживання матеріальних ресурсів за календарними періодами року, що підсилює ризик зростання цін та обумовлює актуальність дослідження тенденцій на ринку будівельних матеріалів України.

Будівельна галузь тісно пов'язана з виробництвом будівельних матеріалів: з одного боку, розвиток промисловості будівельних матеріалів та рівень цін на них визначає можливість виконання будівельних робіт, з іншого боку, від попиту та рівня реалізації будівельних робіт залежать попит та обсяг виробництва будівельних матеріалів.

У 2017 році на тлі зростання ВВП було відзначено збільшення обсягів будівництва [1]. Загальний рівень інфляції в Україні в 2016-2017 році становив 12-13% щорічно. Але ціни на основні будівельні матеріали, такі як бетон, арматура, цегла, тільки за минулий 2017 рік зросли на 30-45% [2].

Розвиток ринку цегли в Україні тісно пов'язаний зі зміною обсягів будівництва, які, в свою чергу, демонструють сильну залежність від загального стану економіки. Виробництво цегли в Україні протягом 2015-2017 років було орієнтоване на внутрішній ринок і майже повністю задовольняло його потреби. Обсяги експорту та імпорту є незначними в порівнянні з обсягами внутрішнього ринку. Так в 2016 році з вироблених 3 499 000 т блоків і цегли було експортовано лише 27 944 т, що становить менше 1%, аналогічно і частка імпорту не перевищила 1%. Географія зовнішньої торгівлі цеглою обмежується найближчими до України країнами. Експортована цегла у 2016-2017 роках майже повністю відправлялася в Молдову [1].

Обсяг робіт по будівництву житлових будинків у 2016-2017 роках був вище, ніж в 2014-2015 рр., що допомагало підтримувати попит на цеглу. Зміна обсягів будівництва є основним фактором, що впливає на попит на ринку цегли в Україні [2]. Але за 4 місяці 2018 року реалізація цегли українськими підприємствами порівняно з аналогічним періодом 2017 року впала більше ніж на 50%. За підсумками I кварталу 2018 року індекс будівельної продукції по відношенню до аналогічного періоду 2017 року впав на 0,3 %, виробництво цегли скоротилось у I кварталі 2018 року на 3 %. Тому якщо вчасно не зробити необхідних кроків на макроекономічному рівні, падіння може стати більш помітним [3].

У 2018 році в Україні вперше за багато років на складах виробників цегли фіксуються залишки продукції. Падіння реалізації цегли в Україні є тривожним сигналом щодо загальних негативних змін на будівельному ринку нашої країни. Падіння попиту на будівельні матеріали у 2018 році вказує на скорочення кількості нових будівельних проектів (головним чином житлових) в країні через низький платоспроможний попит з боку населення та відсутність іпотечних та інших програм.

За даними Державної служби статистики України виробництвом будівельних матеріалів в Україні займається майже 9 тис. підприємств, більша частина яких зосереджена у Київській, Львівській, Харківській, Донецькій, Сумській та Житомирській областях [4]. На території України налічується близько 200 виробників цегли. З них найбільшими учасниками ринку є: ПрАТ «СБК» (два цегельні заводи в Київській і Сумській областях оснащені сучасним обладнанням); ПрАТ «Роздільський керамічний завод» (ТМ «Євротон», завод розташований у Львівській області); ТОВ «Керамейя» (м. Суми); ТОВ «АПБ-цегла» (Житомирська область, використовує власну високоякісну глину Турбовського каолінового родовища); ТОВ «Дніпровський завод будівельних матеріалів» (м. Дніпро, для виробництва силікатної цегли встановлено німецьке обладнання); ТОВ «Білоцерківські будматеріали» (м. Біла Церква, Київська обл.); ТОВ «Керамікбудсервіс» (Івано-Франківська обл.) [1].

Наразі набуває популярності біла силікатна цегла. Перевагою білої цегли є міцність – вона в 1,5 рази міцніше за керамічну, а її ціна нижча на 20-30% [5]. Висока міцність білої силікатної цегли позитивно позначається на надійності споруди, а ціна – на конкурентоспроможності виробника та споживача

Таким чином, подальший розвиток ринку цегли в Україні залежить від того, як будуть збільшуватися обсяги капітального будівництва, особливо житлового. Зниження номінальних процентних ставок і збільшення обсягів іпотечного кредитування, яке спостерігалось в 2016-2017 рр., може оживити ринок первинної житлової нерухомості. Тому необхідна розробка стратегій розвитку будівництва, спрямованих на підвищення попиту, забезпечення конкурентоспроможності та економічної ефективності будівельних компаній. В свою чергу, підприємства з виробництва будівельних матеріалів потребують розробки маркетингових конкурентних стратегій лідерства за витратами і диференціації, невеликі підприємства – стратегії фокусування, спрямованих на якнайбільш повне задоволення потреб споживачів в умовах скорочення ринку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Огляд ринку цегли України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kreston-gcg.com/ua/ogljad-rinku-tsegli-ukraini/>
2. «Золота» цегла: у Києві стрімко дорожчають новобудови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/429700/zolota-tsegla-u-kyievi-strimko-dorozhchayut-novobudovy>
3. Цегляний ринок Україні впав на 50 %. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://budport.com.ua/news/9424-ceglyaniy-rinok-ukraini-vrav-na-50>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Особливості будівництва з білої силікатної цегли. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dom.ria.com/uk/articles/osoblivosti-budivnictva-z-biloyi-silikatnoyi-cegli-212085.html>

FILOLOGICZNE NAUKI

Język, mowa, komunikacja mowy

Д.ф.н. Жумагулова Б.С.

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

РЕЗУЛЬТАТЫ СОПОСТАВИТЕЛЬНОГО АНАЛИЗА КОНЦЕПТА ДОЛГ В ЯЗЫКОВОМ СОЗНАНИИ НОСИТЕЛЕЙ РУССКОГО, КАЗАХСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ

Статья публикуется в рамках проекта AP05130793 «Компетентностно-коммуникативная модель языковой подготовки будущих педагогов-предметников в полилингвальных образовательных условиях Казахстана», финансируемого МОН РК.

Разработка проблемы знаний в когнитивной лингвистике выводит на первый план изучение специфики образов сознания, присущих разным культурам. Сосуществование нескольких национальных культур в одном государстве ставит вопрос не только сохранения и поддержания самобытности каждой из них, но и взаимоадаптации, взаимопонимания, что становится возможным благодаря общности образов сознания. Сопоставление образов сознания носителей русского, казахского и английского языков состоит в выявлении сходств и различий в восприятии одного и того же предмета, явления и др. В условиях многоязычия происходит несовпадение картин мира, конфликт культур. В процессе общения с носителями русского языка у носителей других языков возможно появление ассоциаций, зависящих от своеобразия национальной психологии, национальной культуры. Поэтому, в процессе обучения необходимо отбирать информацию в зависимости от культурных, исторических, социальных особенностей языков методом сопоставительного анализа.

Ассоциативное поле содержит стереотипные реакции с высоким индексом реагирования, которые и являлись шаблоном для сравнения с другими реакциями. Так, проблема слова, ассоциаций, поднятые психологами, заинтересовала широкий круг лингвистов, занимающихся проблемами смысла слов, их языковым значением, речевым поведением и др.

Различают два вида ассоциативных экспериментов: направленный (НАЭ), в ходе которого испытуемому предъявляется изолированное слово с заданием реагировать на него словом, вступающим в какую-либо заданную экспериментатором связь с исследуемым исходным словом [1]; свободный (САЭ), в котором, согласно инструкции, испытуемые могли дать в качестве реакции на предъявляемое им слово любое слово, приходящее им в голову, единственное условие – не задумываться при поиске реакции [4, 94].

САЭ был проведен в два этапа с 7-8-дневным перерывом, что позволяет решать проблему регистрации смысла слова. При отборе испытуемых для проведения САЭ выдвигались следующие требования: 1) Русский / казахский, английский / – родной язык; 2) Возраст – от 19 лет; 3) Образование – незаконченное высшее или высшее. САЭ проводился с согласия информантов – студентов филологического, исторического, юридического и др. институтов. Носители английского языка представлены миссионерами из разных штатов Америки, бизнесменами и преподавателями и др. Предлагаемая респондентам анкета состояла из списка 15 слов-стимулов, записанных в столбик. Время на заполнение анкеты – 1.15 мин. (в среднем – 6 сек. на слово). Условие – не задумываться при поиске реакции.

1 этап эксперимента. Получено следующее количество анкет: на русском языке – 103, на казахском – 106, на английском – 93.

2 этап эксперимента. Получено: на русском языке – 86, на казахском – 115, на английском – 86.

Процедура обработки данных анкет состояла из следующих этапов. В качестве примера мы будем использовать данные на материале одного из языков:

1. Напротив каждого слова-стимула выписывались полученные в ходе эксперимента реакции: DUTY – *free*, DUTY – *work* и т.д.

2. Классификация и упорядочение реакций по степени их частотности. Таким образом, обработанный материал представлял ассоциативное поле каждого слова-стимула. В результате получился небольшого объема рабочий ассоциативный словарь, являющийся точной копией словарных статей ассоциативного словаря [3]: DUTY – *free* 18, *work* 13, *obligation* 12, *job* 11, *responsibility* 5, *honour* 3, *must* 2, *tax* 2, *owe*, *place*, *army*, *marriage*, *Soldier*, *always*, *what you should do*, *loyalty*, *officer*, *what one should do*, *military*, *chores*, *clarity*, *God*,

expected action, bad, service, require, do, calls, housework, requirements, school-time, care /93 – 90 – 3/. На слово-стимул было получено 90 реакций, из них единичных – 24, разных – 32, отказов – 3. Высокий индекс реагирования отмечен в реакциях *free 18, work 13, obligation 12, job 11, responsibility 5*.

3. Определение типов отношений между словом-стимулом и словом-реакцией на материале словарных статей: а) парадигматические, б) синтагматические, в) гиперо-гипонимические, г) оценочные.

Отношения между словом-стимулом и реакциями следующие:

Парадигматические – *obligation 12, responsibility 5, must 2*.

Синтагматические –

а) предполагающие действие – *what one should do, what you should do, expected action, owe, require, do, calls*.

б) объектные отношения – *marriage, work 13, job 11, tax 2, army, school-time, chores, service, God, housework*.

в) субъектные отношения – *Soldier, officer, military*.

г) атрибутивные отношения – *free 18, bad*.

3) Другие отношения –

а) временные реакции – *always*

б) пространственные реакции – *place*

в) внутренний мир человека – *honour 3, loyalty, clarity, care*.

4. Проанализированы полученные реакции с применением семантической структуры слова долг (*debt*), выявленной по словарному значению слова, вербализующего концепт, т.е. его семантическая структура; привлечен иллюстративный материал, представленный как в толковых, так и в двуязычных словарях, наряду с которыми привлекались единицы паремиологического фонда русского, казахского и английского языков, афоризмы выдающихся личностей:

Компонент структуры – **субъект** нашел отражение в реакции *a poor man*. Респондент связывает слово-стимул с бедностью, затруднительным материальным положением человека.

Компонент структуры – **объект** представлен реакцией *bank*, что связано с денежными операциями данной организации.

Компонент структуры – **действие** реализуется в реакциях *owe 9, pay 4, paid 2, to owe to somebody 2, money or favor owed to another, owe money, something you owe someone, money or favor owed, payment*. Действие, связанное с *debt*, относится к материально-денежной сфере. Каждая реакция, так или иначе, обозначает стереотипную ситуацию, серию поступательных движений фрейма-сценария *debt* в названной сфере.

Компонент структуры – **отношение** субъекта к долгу представлен в реакциях *difficulties, burden, trap, poor choices*. Все реакции имеют негативную окрашенность, так как в сознании респондентов ситуация *debt* оценивается как трудность, западня, в которую попадает человек. Отрицательная оценка прослеживается и в реакциях *no, none, not owing*.

Компонент структуры – **результат** выражен в реакции *gratitude*. Данная реакция возникла не случайно, своеобразным образом подводя итог ситуации *debt*. Пересечение с концептом ЧЕСТЬ проявляется в единичной реакции *honour*.

Компонент структуры – **закон** не нашел отражения в реакциях респондентов.

5. Сопоставление полученных данных на материале русского, казахского, английского языков. На данном этапе работы внимание было сосредоточено на установлении соответствия между семантической структурой слова сопоставляемых языков, а также между отдельными моделями в рамках этих объединений:

1. Сопоставление ассоциативных полей русского, казахского и английского языков доказывает сводимость семантических структур концепта ДОЛГ в данных языках. Компоненты структуры нашли отражение в проанализированных словах, что является доказательством «общего семантического пространства» языков, универсальности образов, стоящих за данными концептами. Компоненты семантической структуры слова *долг*, выявленные на основе анализа словосочетаний, реализуются в реакциях респондентов, носителей разных языков. В сопоставляемых ассоциативных полях прослеживаются как сходные, так и различные черты. Представление о долге может быть сопряжено с негативным эмоциональным состоянием человека, ср. *тревога, гнет, ужас, тяжесть, камень на шее* и др. у носителей русского языка, *жаман, керек жок, кауыпты, зиянды, ауыр* и др. у носителей казахского языка, *difficulties, burden, trap* у носителей английского языка. С

другой стороны, долг воспринимается как *святость* (в русском языке), как Бог (*God* в английском языке), как лучшее во внутреннем мире человека (в казахском языке). Концепт ДОЛГ охватывает как положительный, так и отрицательный полюс чувственной сферы человека, каждый раз являясь в новой ипостаси.

2. Существование в языке взаимозаменяемых слов (ср. *долг* – *обязанность*; *карыз* – *міндет* – *борыш* – *парыз*; *duty* – *debt*) оправдано тем, что репрезентация личностью его жизненного опыта, позволяет употреблять в речи фрагменты словарного запаса в зависимости от ситуации. Толкование слова *debt* при кажущемся ограничении сюжетного развития, тем не менее, употребляется в сочетаниях *national debt*, *debt of honour* и др. (в русском языке аналогичные сочетания отражают первое значение слова *долг*).

3. Языковое выражение концептов включает и внеязыковые знания о реальной и возможной действительности и отражает национальную картину мира. Закрепленные в словарных дефинициях фреймы-сценарии являют собой определенные движущиеся сюжетные картинки, которые преломляются в индивидуальном сознании в соответствии с прошлым жизненным опытом. В концепте ДОЛГ прослеживается стандартная последовательность стереотипных ситуаций, в которых закреплен прошлый опыт индивида. Концепт ДОЛГ может включать несколько субъектов, каждый из которых играет определенную роль, их моральные, социальные, материальные и другие отношения. В любой области жизнедеятельности поведения личности согласуется с исторически сложившимися нормами, и это принимается им как само собой разумеющееся.

Вывод. Анализ материалов эксперимента показал различие сфер употребления концепта ДОЛГ в русском, казахском и английском языках.

Большое количество отказов реагирования респондентов на слово-стимул *долг* в казахском языке мы объясняем, с одной стороны, абстрактностью природы данного слова. С другой, возможно, данные слова не относятся к словам, легко вызывающим речевые ситуации. Тем не менее, они не являются редкими и не требуют особой эрудиции респондентов. Причины отказов также могут зависеть от места проведения ассоциативного эксперимента, окружения, от воздействия других слов-стимулов и т.п.

Особенность слова *долг* заключается в том, что он является фрагментом идеального мира, созданного человеком в его сознании, синтезом морально-этических, нравственных норм.

Литература:

1. Залевская А.А. Вопросы организации лексикона человека в лингвистических и психологических исследованиях. – Калинин: КГУ, 1986. – С. 93-100.
2. Уфимцева Н.В. Опыт экспериментального исследования развития словесного значения //Психолингвистические проблемы семантики. –М.: Наука, 1983. – С. 140-180.
3. Словарь ассоциативных норм русского языка [А.А. Леонтьев, А.П. Клименко, А.Е. Супрун и др.]: Под ред. А.А. Леонтьева. Ин-т русского языка им. А.С. Пушкина. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1977. – 172 с.

FILOLOGICZNE NAUKI

Problemy szkolenia specjalistów

Жайшибекова А. М.

*№82 «Еркемай» бөбекжай-балабақшасы
Шымкент қаласы, Абай ауданы, Қазақстан*

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕ БАЛАЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУ

Ұлт болып ұйысып, ел болып еңсемізді тіктеген кезеңде қолға алар ісіміздің бірі де, бірегейі де ұрпақ тәрбиесі. Қазақ халқының сан ғасырлар бойы қалыптасқан тілі мен мәдениетіне мойын ұрып, ұрпағымызға төл тәрбие, ұлттық тағылым беру бүгінгі күннің басты ісі. Егеменді еліміздің талабына сай мемлекеттік тілді меңгеру, оқыту, қазіргі заманға сай білімді де, тәрбиелі ұрпақ тәрбиелеу педагогтар еншісінде.

Кез келген халықтың ұлттық қазынасы тіл болып табылады. Әрбір халықтың тілінде оның ұлттық дәстүрінің, сана-сезімінің, ойлау тәсілінің, мінез-құлқы белгілері көрініс табады. Ал тілді, тіл мәдениетін игеру баланың сәби шағынан іске аса бастайтын, біртіндеп жетілетін үрдіс. Олай болса, баланың тілін дамыту жұмысы отбасынан, балабақшадан бастап жүйелі түрде жүргізілуі тиіс. Балабақшада қазақ тілін оқытудың қай түрін алсақ та, ол оқыту, үйрету үрдісінің бүкіл жүйесін қамтиды.

Мектепке дейінгі балаларға тәрбие мен білім беру жұмыстарын ұйымдастыруда олардың сөйлеу, тілін дамыту, байланыстырып сөйлеу мәдениетін жетілдіруге, құрастыра сөйлеуге, сөздік қорының молаюына баса көңіл бөлген жөн. Балабақшадағы тәрбиелеу-оқыту жұмысында балалардың тілін дамыту, сөздік қорларын дамыту, ауызша сөйлеуге үйрете отырып, үйренген сөздерін күнделікті өмірде еркін қолдану, әрі оны күнделікті іс-әрекет кезіндегі тілдік қарым-қатынаста қолдана білуге жаттықтыру ісіне ерекше мән берілген.

Мектеп жасына дейінгі кезеңдегі балалармен сөздік жұмысын жүргізу ісі-тіл дамытудың негізгі бір міндеттері болып есептелінеді. Мектеп жасына дейінгі

балалардың сөздік қорларын дамыту ісінде, балалармен сөздік жұмысын жүргізу арқылы төмендегілерге қол жеткіземіз:

- балалардың сөздік қорларын дамытамыз;
- жаңа сөздерді меңгертеміз;
- үйренген сөздерін тиянақтап, анықтап, әрі байытып отырамыз.

Заман өзгерген сайын әдіс – тәсілдер көбейіп, жаңарып, толығып жатыр. Мектепке дейінгі ұйымдарда сөздік қорды дамыту жұмыстары түсіндіру, сұрақ-жауап, сөйлесу, әңгімелесу, әңгіме, көрнекілік әдіс – тәсілдер арқылы жүзеге асады. Сөздік қорды дамытуға бағытталған әдістердің жалпы міндеті - сөздің мағынасын дұрыс түсініп, оны өз сөзінде дұрыс қолдану. Сонымен қатар тілін дамыту, байланыстырып сөйлеу барысында балалардың жас ерекшелігін ескеру әдіс-тәсілдерді таңдаумен сай келеді, ұйымдастырылған оқу іс-әрекет өткізгенде бірінші орынға ойын және ойын түрлері қойылады.

Ойын – оқу үдерісіндегі оқытудың әрі формасы, әрі әдісі ретінде дербес дидактикалық санат. Тіл дамытуда ойынды көрнекі құралдар, түрлі суреттер, кестелер, ойыншықтар, музыка және т.б. материалдар ұйымдастырылған оқу іс-әрекетті көркемдеп отырса, балалардың сөздік қоры біршама толығады, ауызша сөйлеу түрлері кеңейеді. Әрбір ұйымдастырылған оқу іс-әрекетте ойын түрлерін және өзара сөйлеу үлгілерін тақырыпқа сай қолданған жөн және тиімді. Тіл дамыту барысында ойын элементтерін дидактикалық материал ретінде пайдаланудың пайдасы бар. Ойын арқылы балалардың тілдерін дамытып, сөздік қорын байытады, жаңа материалды жақсы қабылдайды, есте сақтайды, зейіні дамиды, қызығушылығы артады.

Тілді дамытуда рөлдік ойындар мен мнемотехника тәсілін қолдану өте тиімді. Тәрбиеші көркемдік шығармалар мен ертегілерді айтып қана қоймай, рөлдік ойындар арқылы ойнатса, ол баланың ойында қалады. Сахнада кейіпкер ретінде ойнап тұрған бүлдіршіннің тілі, ой-өрісі дамиды, оның бойында әдебиетке, [мәдениетке](#), өнерге деген құштарлық артады. Рөлдік ойын ойнап тұрған бала өзін сол кейіпкерге теңеп, (мәселен, батырға, шешенге) жақсы қасиеттерді бойына сіңіреді. Бүлдіршіндер сахнада шағын рөлді ойнау арқылы байланыстыра сөйлеуге, әдемі киініп, жинақы жүруге, үлкендермен және балалармен тіл табыса білуге үйренеді. Рөлдік ойындарды ойнау негізінде балалардың ойынға деген қызығушылығы артады.

Түсіндіру әдісі - жаңа сөз, сөз тіркесі, сөйлемдерді түсіндіруде қолданады. Ұйымдастырылған оқу іс-әрекет сайын үйретілетін жаңа сөздер бойынша, яғни сөздік жұмысында іске асады.

Көрнекілік әдісі – ұйымдастырылған оқу іс-әрекет сайын жүргізілетін әдіс. Балаларға түрлі суреттер мен заттарды, ойыншықтарды көрсету арқылы сөздерді үйретуге болады. Көрнекілік тақырыпқа сай, көзге тартымды болуы керек.

Балалардың дүниетанымын кеңейтіп, ойын өрістетіп, тіл байлығын жетілдіруде көркем әдебиеттің алатын орны ерекше. Балабақшада балаларды дұрыс сөйлей білу мәдениетіне айнала қоршаған ортамен, сондай-ақ көркем әдебиетпен теңестіру арқылы жүзеге асыруға болады. Әрбір ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде дидактикалық ойындарды қолдану арқылы балалардың қиялын шарықтатып, ойлау қабілетін ұштауға болады.

Әрбір іс-әрекеттерге байланысты жаңа сөздердің мән-мағынасын түсіндіріп отырған жөн. Дыбыстарды анық дұрыс айта білуге жаңылтпаштардың да орны ерекше. Ал жұмбақ баланың сөйлеу қабілетін дамытады. Жұмбақтың шешуін табу арқылы заттардың, жан-жануарлардың, киім-кешек аттарын есте сақтау қабілеті күшейеді. Бала тілін дамытуда мақал-мәтелдердің де алатын орны ерекше. Қазақтың мақал-мәтелдерінің көбісі елдікті, ынтымақты, жақсы мен жаманды ажыратуға мүмкіндік береді.

Тіл үйретуде ең басты міндет - балалардың сөйлеу тілін жетілдіру. Балалар тілдің грамматикасын білу арқылы бір - бірімен сөйлесуді, сұрақ қоюды үйренеді. Диалогтың және монологтың жеке тұлға үшін атқаратын қызметтері бір арнаға тоғысып жатады баланың танымдық қабілетін, жалпы тәрбиелік деңгейінің дамуына әсер етеді. Диалог пен монологтардың тіл үйренуші үшін маңызы өте зор. Күнделікті бала өмірінде жиі қолданыста жүрген сөздерді пайдалана отырып сөйлесу тілді тез меңгеруге мүмкіндік береді. Диалог пен монологтарды сурет бойынша, техникалық құралдар және ойын элементтері арқылы құрастыруға болады

Лукпанова Е. К.

«Талдықөл мектеп-балабақша кешені» МКМ

Атырау облысы, Махамбетский район, Талдыколь селосы, Қазақстан

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕ БАЛАЛАРЫН ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Егемен еліміздің ертеңіне өз үлесімізді қосқымыз келсе, балабақшадан бастау алып, бала бойына танымдық қабілет дарыту міндетіміз. Қай ғасырда болсын ұлт өнерін өркендетуші сапалы, салауатты, парасатты ұрпақ тәрбиелеу-қоғам алдында әрбір тәрбиеші ұстаздың басты міндеті болып саналады.

XXI ғасыр табалдырығын білім мен ғылымды инновациялық технологиялық бағытты дамыту мақсатымен атауымыз үлкен үміттің басты нышаны болып табылады. Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды деп дана халқымыз бекерден бекер айтпаса керек.

Инновациялық технологиялар – бұл білімнің басымды мақсаттарымен біріктірілген пәндер мен әдістемелердің: оқу – тәрбие процесін ұйымдастырудың өзара ортақ тұжырымдамасымен байланысқан жаңа міндеттерінің, мазмұнының, формалары мен әдістерінің күрделі және ашық жүйелері, мұнда әр позиция басқаларына әсер етіп, ақыр аяғында баланың дамуына жағымды жағдайлар жиынтығын құрайды.

Мектепке дейінгі ұйымдардағы педагогикалық үдерістердің инновациялығы – мектеп жасына дейінгі балалардың тиімді дамуына себін тигізетін жаңа технологияларды мақсатты ендіруінде болып табылады.

Педагогикалық технологиялар міндетті түрде таным белсенділігінің негізін – ізденгіштігін; өз бетімен шығармашылық (ойлау, көркемдік) және әртүрлі іс-әрекет түрлерінде табысты болуға мүмкіндік беретін келесідей міндеттерді орындауы қажет:

- интеллектуалдық және тұлғалық дамуы ретінде шығармашылық қиял – елесі;
- коммуникативтік – ересектермен және құрдастармен сөйлесу қабілеті;
- рефлексия қабілеті – басты тұлғалық қасиеттердің бірі ретінде;

- өзін тануы мен ұғынуы (іс-әрекеттер, сөйлеу тәртібі, сезім, жағдай, қабілеттілік) шешу қабілетін дамытуы керек.

Мектепке дейінгі мекемелерде баланың танымдық қызығушылығы мен қабілеттерін арттыруда ақпараттық қатынастық технология құралдарын қолданудың маңызы ерекше болып табылады. Балада танымдық қызығушылықтың болуы олардың оқу іс-әрекеттерге белсенді, білімінің сапалы болуына, жағымды мінез құлықтарын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Балабақшада ақпараттық технологияны пайдалану арқылы бала танымын жан-жақты дамытуға болады. Мысалы: Мультимедиялық оқулықтарды балабақшада пайдаланар болсақ, оқу іс-әрекеттерін жоғарғы дәрежеде жүзеге асыруға болар еді. Мұндай жағдайда тәрбиеші бала тәрбиесімен айналысқанда әр түрлі шара, оқу іс-әрекеттер өткізер алдында жиі-жиі көрнекіліктер ауыстырмаған болар еді. Бұндай оқулықтар пайдалану алдымен балалардың қызығушылығын арттырып, оқу іс-әрекеттерге деген танымын, белсенділігін арттыра түсер еді. Мультимедиялық оқулықтар болса балабақша бүлдіршіндеріне арналған таптырмас құрал еді. Ақпараттық-технологияларды пайдалану тәрбиеленушілердің танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастырады, шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды.

Жобалау технологиялары – бала мен педагогтың бірлесіп жүзеге асыратын эксперименттік әрекетін құру. Жобалық іс-әрекет – бұл білім беру мазмұнының кез келген бағыты бойынша іздеу, зерттеу, практикалық тапсырмаларын шешу үшін белгілі бір жоспарлар, белгілі бір мақсаттары бар мақсаттылық іс-әрекет. Жобалық іс-әрекет негізінде ересектер мен балалардың белгілі бір практикалық проблеманы бірлесе жұмыс істеу үдерісінде қол жеткізілетін іс-әрекеттің нәтижеге бағыттылығы (оның барысында бала өзі үшін көптеген жаңа және бұрын білмегенді ашады) туралы идея жатыр. Бұл нәтижені шынайы практикалық іс-әрекетте көруге, зерделеуге, қолдануға болады. Мектепке дейінгі жастағылармен мынадай тақырыптарда: «Пішін, түс, көлем»; «Жыл мезгілдері», «Су», «Қар», «Құм», «Жарық пен жылу» жұмыстарды өткізуге болады. Ал ересек жаста баланың бастамашылдығы, белсенділігі, мүмкіндіктері айтарлықтай арта түседі. Бұл жас кезеңі балалардың танымдық қажеттіліктерін зерттеу, іздеу әрекеті түрінде «жаңаны» ашуға, ойлаудың өнімді түрін дамытуға бағытталған дамыту үшін маңызды.

Ойын технологиясының мектепке дейінгі мекеме балаларының танымдық қабілеттерін арттыруда маңызы зор. Ойын технологиясының ерекшелігі ойындық іс-әрекеттің психологиялық механизмі жеке бастың өзіндік талап-талғамдарына сүйенеді. Баланың бойындағы білімділік, танымдық, шығармашылық қасиеттерін аша түсуді көздейді. Ойын – балалар үшін оқу да, еңбек те. Ойын айналадағы дүниені танудың тәсілі. Сонымен қатар, ойын балаларға өмірде кездескен қиыншылықтарды жеңу жолын үйретіп қана қоймайды, олардың ұйымдастырушылық қабілеттерін де қалыптастырады. Ойын-әлеуметтік қызмет. Ол баланың жасына қарай өзін қоршаған ортаны танып білуге құштарлығын арттырады.

Дамыта оқыту технологиясы– баланы оқыта отырып, дамыту. Бала бойында еркіндік, мақсаткерлік, ар-намыс, мақтаныш сезім, дербестік, адамгершілік, еңбексүйгіштік, танымдық белсенділік т.б. қасиеттер дамыту болып табылады.

Қазіргі қоғам алдында тұрған өзекті мәселелерді шешуде, яғни жан-жақты көп мәдениетті, шығармашыл, әлеуметті бейімделген тұлға қалыптастыру үшін ұстаз өзі де шығармашыл тұлға болуы тиіс. Сондықтан жаңа стандарт негізінде баланың танымын арттыру бағытында педагогтардың өз білімі мен кәсіби деңгейін жетілдіру кезек күттірмес мәселе. Олай болса келешек ұрпағымыздың жан-жақты, терең білімді, яғни интеллектуалды деңгейін жоғары болуына қойылатын талап зор.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Программа по внедрению инновационных методик и технологий дошкольных организациях , Тусупова А.Қ. Астана, 2015ж.

Шакенова Г.С.

КММ «М.Дауленов атындағы мектеп- интернаты»

Шығыс Қазақстан облысы, Зайсан ауданы, Зайсан қаласы, Қазақстан

ЖАҢАША БІЛІМ БЕРУДЕ ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТАРДА ДИАЛОГТЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ӨЗАРА ДАМУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Білім беру сапасын арттыру барлық әлем қауымдастағы үшін маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Еліміздің білім саласында білім беру сапасын арттыруға және оқу мен оқытуды жан-жақты жетілдіру бағытында көптеген бастамалар орын алды. Соның бірі жаңаша білім беруде топтық жұмыстарда диалогты пайдалану арқылы мұғалімдердің өзара дамуын қалыптастыру.

Жаңаша білім беру үрдісі жаңа әдіс-тәсілдерді, жаңаша идеяларды қолдануды талап етеді. Әр мұғалім өз іс-тәжірибесінде көптеген қиындықтар мен кедергілерді кездестіреді. Сондықтан ол заман көшіне ілесу ішін өз білімін жетілдіріп отыру қажет.

Жаңа білім алу үрдісі оқытушы мен оқушыға шығармашылықпен жұмыс жасауға итермелейді, себебі оқушы білімді өздігінен іздену арқылы алу керек болса, мұғалім оқушының білім алуына себептер, жағдайлар тудыру керек. Ол үшін мұғалімдер өз өздерін жан жақты жетілдіріп отыруы қажет. Заман талабына сай мұғалім «білім бұлағы» емес, «білім бұлағына» жеткізуші, яғни білім алу жетекшісі болуы тиіс. Осы жаңаша білім беруде мұғалімнің талапқа сай оқушының білім алу белсенділігін жоғарылату мақсатында топтық жұмыстарда диалогты пайдалану арқылы өзара дамуын меңгеру қажеттілігі туындап отыр. Сабақ беруге және оқытуға барынша мақсатқа сай және креативті амалдарды дамытуда орталық аспект мұғалім мен оқушы арасындағы қарым - қатынастардың түсінікті болуы керек. Егер оқытуға белсенділік пен өзара әрекет кіретін болса, ол тиімдірек бола алады. Оқуды белсендіруге және диалог түрінде оқытуды белсендіруге ықпал ететін кез келген тәсілді қолдау мектептің басынан бастап құқықтар тең бөлінген орын екенін білдіретін фактіні растайды; сабақ беру мен оқыту талқылау үдерісінде жүзеге асырылуға және ынтымақтастық

қолдануға тиіс, сондықтан мұғалімдер оқушыларға өз бетінше орындау құқығын беретін, сыныпта аса демократиялық атмосферасын қалыптастыратын тәсілмен оқыту үдерісін көңіл бөле ұйымдастыруы керек.

Топтық жұмыстардағы диалог білім беруді гуманизациялау идеясын жүзеге асыру арқылы мұғалімнің жеке басының диалогтық бағдарлануын талап ететін, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі тану, өзара даму міндеттері тұрғысынан кәсіби қарым-қатынасты түсіну арқылы жүзеге асырылады. Диалогтік оқытудың әдіс-тәсілдеріне әңгіме-дебат, зерттеушілік әңгіме, проблемалық сұрақтарды жұптық, топтық жұмыстарды түрлендіре қолдану арқылы жүзеге асырылады. Өйткені, диалогтің осы түрлерін пайдаланғанда, қызығушылық, жазғаннан гөрі ойларын ауызша жеткізу тиімді екенін және ойларынан көп нәрсені аңғаруға болатындығын байқалады. Мәселелік сұрақтардың арқасында өзара білмегенін, өзінің іздену, сыни тұрғыдан ойлау арқылы білуге болады. Жалпыға ортақ коммуникативті мәдениетті қалыптастыру міндеті, атап айтқанда, білім беру саласындағы қазіргі заманғы тұжырымдамалық саясатқа сәйкес келетін сөйлеу құзыреттілігі педагогикалық ұжымда оқу үрдісін ұйымдастырудың өзара әрекеттестік нысандарын іздейді.

Коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастырудың жоғары деңгейі маманның бәсекеге қабілеттілігінің қажетті критерийі ғана емес, сонымен қатар қоғам мәдениетін сақтау шарты болып табылады.

Жаңаша білім беруге орай топтық жұмыстарда диалогты пайдалану арқылы мұғалімдердің өзара дамуын қалыптастыру мақсатында педагогикалық ұжымымызда мынандай тақырыпта топтық талқылау жұмыстарын жүргіздік: «Замануаи мұғалім болу заман талабы»

Міндеттері:

- педагогтардың педагогикалық қызметке ынталандыру бойынша жұмысын жандандыру;
- өз позициясын қалыптастыру дағдыларын жетілдіру және оны өмірлік тәжірибені білдіру, оның көзқарасын қорғау;
- қоғамдық диалогтық сөйлеудің практикалық дағдыларына үйрету;
- эмоциялық саланы дамыту, сөйлеу;
- аргументтер, талқылау және дәлелдемелер мәдениетін өсіру.

Қазіргі уақытта мұғалім мына төмендегі сипаттамаға лайық болуы тиіс:

Ол теорияны жақсы меңгерген, ұдайы ізденіп, өзінің пәндік, психологиялық, педагогикалық және әдістемелік білімін, мәдениет дәрежесін жоғары көтеруші адам болуы;

Коммуникативті, қоғамдық ортада беделді адам болуы;

Өз мамандығын жақсы көретін, біліктілігі жоғары, кәсіптік шеберлігін ұдайы ғылымға негіздей отырып дамытатын адам болуы;

Белгілі педагогикалық технологияның толық әдістемесін меңгерген, ғылымның әр саласынан хабардар, жан – жақты білім болуы;

Өзінің әрбір оқушысының ерекшелігі мен зейінін жақсы білетін қамқор, психолог болуы керек.

Мұғалім өз ісінің маманы болуымен қатар, оның бойында баланы жақсы көру, баланың көзқарасын мен пікірін сыйлау, тек өз пәнінің төңірегінде ғана қалып қоймай, қоғамда болып жатқан өзгерістерге құлағы түрік, көзі ашық, жан – жақты талдау жасай білетін маман болуы шарт. Ұлы ағартушы Ахмет Байтұрсынұлының: «Бала оқытуды жақсы білейін деген адам әуелі балаларға үйрететін нәрселелерін өзі жақсы білуі керек» деген тұжырымында «Шығармашыл ұстаз шығармашыл шәкірт дайындайды» деген ой айқын аңғарылады.

Әдебиеттер:

1. Мектеп директорының орынбасары» №6,2011 жыл
2. Сегізбаева О.А. Қазақ философиясының тарихы. – Алматы, Ғылым, 1999 ж.
3. Білімдегі жаңалықтар. №3-4 2009ж.
4. Қазақстан мектебі. №11 2008 ж.

M.D., Ph.D., Glubochenko O.V.

Higher State Educational Establishment of Ukraine

“Bukovinian State Medical University”, Ukraine

THE ROLE AND PLACE OF INDEPENDENT WORK IN LEARNING ACTIVITIES OF STUDENTS

Abstract. The article deals to discussion about the place of student's independent work in medical educational process, to accentuate on methodological principles, roles and impotence of self-work of students in the study of internal medicine.

Key words: Independent work, higher medical education, propedeutics of internal medicine.

Independent work is an integral part of the modern pedagogical process and based on pedagogical and psychological regularities, which determines content, methods of training organization, individual and typological differences of students. This type of work includes of a various types of individual and collective activities of students, undergoing by leadership, but without the direct involvement of a teacher in specifically designated for this purpose classroom or non-teaching time.

The purpose of the independent work is aimed at the formation of cognitive activity, mastering the basic skills and workmanship of teaching materials, expanding and deepening existing knowledge and improving the organization of students. Training time, is allocated to the independent work, is regulated by the working curriculum and is not less than 1/3 and not more than 2/3 of the total amount of study time [1].

The main didactic conditions of efficiency independent work in high school are available motivation and target benchmarks for students and teachers, presence of system in the construction of creative independent tasks, regular monitoring of the results training, provision of methodical materials productive content [2].

Independent work is special, a high degree of training activities. It is caused by individual differences in student's psychology, his personal characteristics and requires

a high level of self-awareness, self-activity. The main components of independent work are its contents, object of training (educational and scientific activity of the students) and training activity of the teacher. That's why, independent learning does not merely involve students working alone and stressed the important role teachers can play in enabling and supporting independent learning [3].

The organization of the independent work of students should represent the unity of three interrelated forms:

1. Out-of-class (during extracurricular time) independent work;
2. In-class independent work, which is carried out under the direct supervision of the teacher;
3. Creative, including research work.

Out-of-class independent work of students is a form of training that:

- 1) solves specific problems in a specific educational situation;
- 2) produces a psychological setting in the students to independently replenish their knowledge and skills in process of solving the tasks set;
- 3) promotes the formation of the necessary amount of knowledge, skills and abilities in students, which become an impetus for the promotion of higher levels of mental activity;
- 4) acts as an important condition for self-organization, self-discipline of the student;

Independent work can be done writing or orally. Different types of control, creative and practical tasks during a seminar or practical training, make class independent work. According to the time and control form individual work may be short-term, that completed directly in auditorium conditions or at the moment of preparation for the classes with current or intermediate control. Other variant is a long-term, which connected with independent search, the high activity level of students, requiring more continued preparation (e.g. project activity) using intermediate and final control.

Out-of-class independent work traditionally includes such forms, as performance of written homework, preparation for the analysis of earlier heard lecture material on practical classes, report preparation, implementation of the paper, a term paper, etc. It is organized during the whole period of studying of the subject matter and has no rigidly regulating norms [4].

Independent work of students according to curriculum should ensure:

1. Systematization of knowledge and means of training;
2. Mobility and critical thinking;
4. Possession of means of information processing;
5. Ability to creative work.

Individual work with the fulfillment of the study tasks encompasses three stages.

1. Preparation of the student for the task. Theoretical, psychological, organizational, methodological and technical support of independent work.
2. Direct fulfillments of the study assignment.
3. Analysis of the completed individual task.

On the first stages the student's theoretical readiness is manifested in his intellectual preparation, namely, in the ability to apply his knowledge to carry out the task. Practical training consists in the ability to optimally plan of independent work, skillfully use the conspectus (abstract) of lectures, textbooks, manuals, computer programs, mental operations such as analysis, synthesis, comparison, generalization, classification, etc..

Second stage is the most important and most responsible in the student's independent work. The effectiveness of the tasks solving is influenced by such personal qualities of the student as purposefulness, persistence, responsibility, assiduity, interest in subject etc. Process of educational task's implementation involved all mental processes that provide cognitive activity: sensation, perception, imagination, memory, thinking, attention, and others.

On the final stage, when the work has done, the student evaluates (by self-control method) the quality and time of fulfillment of the task, the efficiency of the methods and tools employed in the process of independent work.

Independent work is carried out of using reference didactic materials in order to correct and improve the students' doings. The methodical instruction must have a managing and steering role. This assistance should indicate for students the sequence that is necessary to study of material, pay attention to the peculiarities of studying some difficult for understanding topics and chapters, helping to select the most important and necessary information from the content. It is also necessary to provide an explanation of the program's issues, which usually cause the greatest difficulty and lead to errors.

Modern requirements to the process of teaching suggest that the staff of the department must provide to students the next points:

the system of tasks for independent work;

the themes of abstracts and reports;

instructions and guidance to the implementation of independent work, training exercises, homework and so on etc.;

topics of coursework;

lists of main and additional literature.

Monitoring of students' independent work can be in the following forms [5]:

Proposed for the study questions can be included in the list of issues of final module;

Test control;

Written works, including referats, case history;

Speech in seminars, student conferences, participation in "Round tables", in the professional game, science olympiads etc.

A number of investigations suggested that information and communications technology (ICT) played a helpful role in independent learning because:

offered opportunities for the easy assessment and measurement of self-directed learning;

increased the speed of access of information;

provided a medium for interaction between learners and between learners and their teachers [4].

Propedeutics of Internal Medicine is the first therapeutic and clinical courses for medical students. It is one of the basic disciplines which necessary for the formation of clinical thinking in the future professional activity. In Bucovinian State Medical University for effective student's independent work implemented using of system "MOODLE" (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), which realized as server of distance learning [6].

For disciplines "Propedeutics of internal medicine" on server created electronic distance learning course that includes:

- Organizational and methodological units;
- Training and reference blocks;

- The means of self-control and testing students.

Organizational and methodical blocks of e-learning courses provide conditions for methodological organization of students' independent work of both in the discipline as a whole, and in preparation for a specific training session. In context of the discipline is available information about the structure, objectives and contents of course "Propedeutics of Internal Medicine", the principles of evaluation of knowledge, calendar and thematic plans of lessons and lectures, list of practical skills, schedules of consultations, questions of intermediate and final module control.

During preparation for each lesson students have the opportunity to study information about relevance of the theme, goal of learning, questions for self-control, list of recommended literature. Teaching unit consists of structured e-learning materials. These materials give students theoretical information on the lesson's topic (conspectus, presentations of lectures, "notes", etc.). The multimedia capabilities of the system "MOODLE" allows to visualized educational material in the form of training tables, presentation, algorithms, video and audio materials and so on.

Self-control is an important step of self-learning. For this, in e-learning courses at the end of each thematic section of subject "Propedeutics of Internal Medicine" was created item "Tests for self-control." It enables students to pass online testing with limited time (controlling mode) or without (training mode). In the training mode, the student can check his answer to task, and get a hint. Training mode allows students to self-identify problems of the structure of their knowledge and take steps to eliminate them.

The teacher can check the test results of students, also see the number of attempts, control time spent with tests and determine the most "light" and "problem" student's tests. It allows the teacher to adapt plan of lessons, correctly arranged accents and individualize the learning process on the eve of seminars or practical lessons.

Hence, independent work is intended not only for mastering of clinical discipline, but also develop the skills of independent work in learning, scientific research in future professional activities. Independent work increases of cognitive abilities, complements and improving techniques of learning process, develops the ability to take responsibility, ability to solve professional problems and find constructive solutions. The rational organization of student's independent work with using innovative forms and computer technologies allows not only to intensify work in

qualitative learning of educational material, but also provides the basis for further continuous self-education and self-improvement,

References:

1. Pro vischu osvitu: Zakon Ukrayini vid 01.07.2014 r. No.1556-VII. Ofitsiyniy visnik Ukrayini. 2014: 7-89.
2. . Suchasni pidkhody do orghanizaciji samostijnoji roboty studentiv u vyshhij shkoli Naukova pracja. Pedagoghika [Internet]. 2012; 199(187): 65-69. Available from: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2012/199-187-11.pdf>
3. Meyer B., Haywood N., Sachdev D., Faraday S. What is independent learning and what are the benefits for students? Publisher: London, 2008. Available from: <http://www.curee.co.uk/files/publication/5Bsite-timestamp5D>
4. Abilkhamitkyzy R., Aimukhambet Zh.A., Sarekenova K.K. Organization of independent work of students on credit technology. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2014; 143: 274-278.
5. Solovova N.V. Organizaciya i kontrol samostoyatelnoj raboty studentov. Metodicheskie rekomendacii. Samara: Izdatelstvo «Univers-grupp»; 2006. 65s.
6. Bojchuk T. M., Gerush I. V., Xodorovskij V. M. Server distancijnogo navchannya BDMU – effektivnij instrument organizacii ta kontrolyu samostijnoj roboti studentiv. Materiali X yuvilejnoi Vseukraïnskoï navchalno-naukovoï konferencii z mizhnarodnoyu uchastyu Kreditno-modulna sistema organizacii navchalnogo procesu u vishhix medichnix (farmacevtichnomu) navchalnix zakladax Ukraïni na novomu etapi. Medichna osvita, 2013,2:73-76.

Strategiczne kierunki reform edukacyjnych

Жаксыбаева С. Н.

КГУ Общеобразовательная школа № 45 Бостандыкского района

Город Алматы, Казахстан

КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ПО ОБНОВЛЕННОЙ ПРОГРАММЕ

Процесс оценивания- это целостное, прозрачное и понятное явление для всего учебного процесса. Технология критериального оценивания разрабатывается и применяется во всех областях школьных дисциплин и обеспечивает понимание и содержание оценки учебных достижений детьми и родителями. Смысл критериального оценивания заключается не в отказе от оценки, а позволяет учащимся планировать учебную деятельность, прогнозировать по известным критериям свою оценку, ставить и достигать определённых целей, совершенствовать и улучшать свои теоретические и практические знания, а также самосовершенствоваться, самоутверждаться и самостоятельно находиться в постоянном поиске различных источников знаний.

Критериальное оценивание – это процесс, основанный на сравнении учебных достижений учащихся с четко определенными, коллективно выработанными, заранее известными всем участникам образовательного процесса (учащимся, администрации школы, родителям, законным представителям и т.д.) критериями, соответствующими целям и содержанию образования, способствующими формированию учебно-познавательной компетентности учащихся.

Технология критериального оценивания сама по себе является процессом осуществления целеполагания как для образовательного процесса, так и для каждого предмета в отдельности, планирования и организации процесса оценивания по критериям, реализации целей и анализа полученных результатов.

Цель критериального оценивания станет создание условий и возможностей для формирования и развития научно-познавательной активности учащихся, их творческой и исследовательской сферы, учебной самостоятельности и ориентации в потоке информации, умение выделить

нужное и правильное, путем приобщения к систематической рефлексии, к поиску смысла этой деятельности.

Технология критериального оценивания основывается на психолого-педагогических закономерностях формирования ключевых компетенций, а её методы и субъектные формы зависят от субъектов учебной деятельности.

Система критериального оценивания, которая позволяет:

- объективно оценить учебные достижения учащихся;
- определить индивидуальную траекторию развития каждого учащегося с учетом его индивидуальных способностей;
- повысить мотивацию учащихся на развитие умений и навыков для достижения ожидаемых результатов;
- улучшить качество преподавания и обучения;
- разработать систему работы по осуществлению взаимосвязи учитель – родитель – ученик для выявления качества усвоения учебного материала и особенностей организации учебного процесса.

Практическая значимость критериального оценивания определяется следующими преимуществами:

- оценивается только работа учащегося, а не его личность;
- работа учащегося проверяется по критериям оценивания, которые известны им заранее;
- оценки учащимся выставляются только за то, что они изучали, так как критерии оценивания представляют конкретное выражение учебных целей;
- учащемуся известен четкий алгоритм выведения оценки, по которому он сам может определить уровень успешности своего обучения и информировать родителей;
- повышается мотивация учащихся к самооцениванию и обучению.

Критериальное оценивание позволяет:

Учителям: разработать критерии, способствующие получению качественных результатов; иметь оперативную информацию для анализа и планирования своей деятельности; улучшить качество преподавания; улучшить качество обучения; выстраивать индивидуальную траекторию обучения каждого ученика с учетом его индивидуальных способностей и особенностей;

использовать разнообразные подходы и инструменты оценивания; вносить предложения по совершенствованию содержания учебной программы.

Учащимся: использовать многообразие стилей обучения, типов мыслительной деятельности и способностей для выражения своего понимания; знать и понимать критерии оценивания для прогнозирования собственного результата обучения и осознания успеха; участвовать в рефлексии, оценивая себя и своих сверстников; использовать знания для решения реальных задач, выражать разные точки зрения, критически мыслить.

Родителям: получать объективные доказательства уровня обученности своего ребенка; отслеживать прогресс в обучении ребенка; обеспечивать ребенку поддержку в процессе обучения; устанавливать обратную связь с учителями и администрацией школы; быть уверенными и спокойными за комфортность ребенка в классе и школе.

Критериальное оценивание является не только гибким и прозрачным, но и в оценивании заключается гуманность технологии, так как варьируя виды заданий, формы и виды совместной работы, критерии и дескрипторы, можно добиться достижения наивысшего уровня критериальной шкалы, без чего невозможно дальнейшее обучение.

Nowoczesne metody nauczania

Фесенко В.В.

*Криворізький коледж економіки та управління ДВНЗ КНЕУ
ім. В. Гетьмана*

ПРІОРИТЕТ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У РОБОТІ ВИКЛАДАЧІВ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЗІ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ

Проблема національно-патріотичного виховання української молоді є надзвичайно актуальною. Про що свідчать такі документи як Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), Закон України «Про освіту» та ін. У національній доктрині розвитку освіти України пріоритетними визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення свого громадянського обов'язку на основі національних та загальнолюдських духовних цінностей.

Провідна роль у процесі формуванні національно-патріотичної свідомості відводиться освіті. Освіта завжди виконувала роль фундаменту, на якому будується вся система особистісного ставлення людини до суспільства, держави, рідного краю, історичної пам'яті, духовності, культури. Сьогодення вимагає від педагогів більше уваги приділяти цим важливим питанням. Нині питання формування в студентів ціннісного ставлення до суспільства і держави набуває надзвичайно важливого значення. Щоб юнь стала творцем й гордістю своєї держави, необхідно, аби вона засвоїла духовність, культуру рідного народу, глибоко поїнялася його національним духом, способом мислення й буття. Для цього потрібно органічно поєднувати класичні засоби та методи виховання з новітніми надбаннями європейського та світового досвіду.

Без формування почуття національної гідності, гордості, національних традицій та історії важко сформувати патріота. У формуванні патріотизму в майбутніх фахівців важливу роль відіграє соціальний досвід, що систематизується, зберігається у пам'ять та відтворюється і передається із покоління в покоління.

У формуванні патріотизму суттєву роль відіграє організаційна, виховна діяльність всіх викладачів Криворізького коледжу економіки та управління ДВНЗ КНЕУ ім. В.Гетьмана, а особливо викладачів циклової комісії філологічних дисциплін. Вони активно підтримують, наповнюють новим змістом і формою найбільш передові ідеї, що сприяють формуванню істинного патріота.

Патріотизм – це суттєва частина суспільної свідомості, яка проявляється в колективних настроях, почуттях, ціннісному ставленні до свого народу, його способу життя, національних здобутків і переваг, культури, традицій, героїчного історичного минулого та сьогоденної розбудови держави як єдиної нації.

Бути патріотом – значить духовно піднятися, усвідомити в Батьківщині безумовну цінність, що їй притаманна, приєднатися до неї розумом і почуттями. Водночас патріотизм передбачає відкриття в собі беззавітної відданості Батьківщині, спроможності безкорисно радіти її успіхам, служити їй, поєднати свою долю з її долею.

Що раніше молода людина зрозуміє, що вона з України, що раніше вона пізнає нашу історію, традиції, звичаї, обряди – то швидше ми виховаємо патріотичну людину.

Головною метою національно-патріотичного виховання є формування національно свідомого громадянина України, справжнього патріота й захисника рідної землі, духовно багатой особистості, морально зрілої людини. Основними формами патріотичного виховання у студентства є :

Інформаційно-масові (дискусії, вікторини, вечори, подорожі до джерел рідної культури, історії держави і права);

Діяльнісно-практичні (екскурсії, свята, драматизації);

Інтегративні (гуртки, клуби, фестивалі);

Діалогічні (бесіди);

Індивідуальні (доручення, творчі завдання, звіти);

Наочні (музеї, галереї, виставки, тематичні стенди тощо).

Викладачі циклової комісії філологічних дисциплін Криворізького коледжу економіки та управління ДВНЗ КНЕУ ім.В.Гетьмана володіють величезним потенціалом у формування патріотизму майбутніх фахівців.

Важливо, що у нашому коледжі створена система організаційних, методичних, виховних заходів, спрямованих на формування у студентської молоді стійких патріотичних ідей, відродженням коренів нашої національної минувшини: історії, державності, духовності. Адже без кореня гине все живе. Корінь людського зростання – у пам'яті, духовній культурі, національній гідності. Вони як сполучна ланка, яка не допустить, щоб молода людина відлучилась від своєї землі.

Розглянемо найуживаніші форми і методи роботи з національно-патріотичного виховання в коледжі.

1.Ток-шоу «Патріотизм – це актуально?»

Метою ток-шоу було навчити вболівати за сьогодення і майбутнє своєї держави, сприймати її такою, яка вона є, формувати всебічно розвинену особистість, що своїми вчинками створюватиме, відроджуватиме Україну. А епіграфом до заходу були слова видатного українця В.Сухомлинського «Любов до Батьківщини і любов до людей – є два швидких потоки, які, об'єднуючись, утворюють могутню ріку патріотизму». Задачі, які стояли перед учасниками упродовж ток-шоу - це з'ясувати для себе, що таке є патріотизм, які поняття він поєднує в собі, що лежить в основі патріотизму, з чого складається, як проявляється патріотизм у світі, що захищає патріотизм.

В рамках ток-шоу обговорювалась тема, яка останнім часом не залишає байдужими нікого в нашому суспільстві, а саме: патріотизм, національна ідея, гідність. Під час підготовки до заходу було проведено невелике соціопитування, що складалося з 5 питань:

Як ти розумієш значення слова «патріот»?

Чи вважаєш себе патріотом?

Назви імена українців-патріотів.

Бути патріотом сьогодні:

а) важливо; б) неважливо; в) соромно; г) важко сказати.

Чи пов'язуєш ти своє майбутнє з Україною?

В опитуванні брали участь студенти різних груп I-III курсів, віком від 15 до 21 року.

Учасники ток-шоу жваво обговорювали питання, пов'язані з темою заходу, було проведено експрес-голосування, обговорили два проблемних

кейси, висловили і зафіксовані на дошці поняття, які асоціюються в учасників з патріотизмом. Саме за допомогою цих названих ними понять наприкінці студенти побудували модель патріотизму у вигляді будиночка. Крім дискусії, всі учасники ток-шоу відвідали дві невеличких віртуальних екскурсії-презентації «Видатні постаті Дніпропетровщини» та «Невідомі місця Кривого Рогу», які розширили світогляд студентів, показали рідний край в привабливому та невідомому їм раніше ракурсі.

Кожен студент висловлював власну думку з цього питання, (групи БО-14 1/11 та КД-14 1/11), наводили приклади, обґрунтовували власне ставлення і дійшли до висновку: патріотизм необхідна складова частина в формуванні особистості.

2. Реквієм. У пам'ять про 33 рік

Пам'яті тих, хто загинув від голодомору 1932-1933 років присвячується

Захід був підготовлений за активної участі студентів економічного відділення, групи БО-14 1/11, КД-14 1/11. Метою заходу було вшанування пам'яті безвинно замучених голодом та політичними репресіями людей, виховати у студентів особистісні ресурси громадянина України та патріотизм.

Матеріал, використаний під час підготовки до заходу, – це історія українського народу, а саме найчорніший період: 1932-1933 роки. У світі не було зафіксовано голоду, подібного тому, що впав на долю однієї з найродючіших країн. В радянській історії вважалося, що 1933 рік був найсприятливіший для економічного зростання. А навесні цього ж таки року в Україні помирало від страшного голоду щодня – 25 000 людей, щогодини – 1000, щохвилини – 17 українців. Всього жертвами голодомору, за неповними даними, стало від 7 до 10 млн. чоловік, з них – 3 мільйони – діти. Як сталося, що без стихій, без засухи, без іноземного нашествия все то могло статися на нашій хліборобній Україні, яка ще недавно була житницею Європи?

На ці та інші запитання намагалися дати відповідь учасники заходу-реквієму. Використані ними матеріали з документальної хроніки, слайд-шоу, музичні твори вражають своїм трагізмом і болем. Слова українських поетів вкарбовуються в пам'ять:

...То був страшний, навмисний злочин.

Такого ще земля не знала.
Закрили Україні очі
І душу міцно зав'язали.
Здичавіла вкраїнська хата.
Мерцями всіялося поле.
Ні хрестика і ні могили.
То був такий навмисний голод.
Чи, Боже, й Ти вже був безсилий?

Студенти коледжу були глибоко вражені глибиною розкриття теми заходу, вони зрозуміли, що пам'ять – нескінченна книга, в якій записано все: і життя людини, і життя країни. І сьогодні, через багато років, жахливо ступати болючими стежками страшної трагедії. Ми не маємо права забувати свою історію. Пам'ятаємо про це.

3. Заочна екскурсія «Визначні місця Дніпропетровщини»

Дніпропетровщина має багато мальовничих та гарних місць, які варто побачити. Саме цим визначним місцям і був присвячений відкритий виховний захід «Визначні місця Дніпропетровщини». Студенти груп ТКД – 16 1/9 та ТКД – 16 2/9 підібрали яскравий матеріал розповіді, відео - презентації, які відображали красу нашого рідного краю. Присутні дізналися багато нового для себе, наприклад, що у VII—IV ст. до н. е. тут мешкали племена скотарів-скіфів. Про них розповідають численні поховання найзаможніших кочівників — царські кургани. У найвідоміших з них (Чортомлик і Товста Могила, IV ст. до н. е.), розташованих неподалік міста Нікополь, знайдені шедеври давнього прикладного мистецтва. Крім цього, студенти розповіли про сім чудес Дніпропетровщини: Томаківський водоспад, Кодацьку фортецю, Половецькі баби, Новомосковський Троїцький собор тощо. Ці розповіді були підкріплені яскравим язичницьким танцем, який передавав дух наших предків. Глядачів заворожили пісні, які співали наші дівчата про калину та наш рідний край. Виступ був завершений колоритним козацьким гопаком. Ми повинні завжди пам'ятати, що тут, на цій землі, наш родовід, наше домашнє вогнище, материнська пісня, батьківське поле, найбільші святині в людському житті. Тож бережімо і примножуймо кращі багатства своєї рідної землі.

4. Кінолекторій. Година пам'яті: вшанування героїв Крут

“На порох стерти, перебити!” —

Іде на Київ Муравйов.

Полків його не зупинити,

Та рано тішаться кати:

Коли стають до зброї діти,

Народ цей — не перемогти!

Ці рядки український поет Микола Луків присвятив подвигу української молоді – студентам і гімназістам – які 29 січня 1918 року прийняли нерівний бій з більшовицькою навалою біля станції Крути та поклали найдорожче на вівтар свободи – власні життя. Саме ці слова стали епіграфом до кінолекторію «Години пам'яті: вшанування героїв Крут», що організували й провели студенти групи ТКД 16 2/9.

Трагічна загибель студентського куреня під Крутами 100 років тому (29 січня 1918 року) стала символом патріотизму і жертвності у боротьбі за незалежну Україну. Вірш П.Тичини про трагічну долю студентів та курсантів беззаперечно став лейтмотивом заходу. Кожне слово цього вірша наче викарбовувалось у серцях студентів, які були присутні в актовому залі того дня:

На Аскольдовій могилі	Квітне сонце, — грає вітер
Поховали їх —	І Дніпро-ріка...
Тридцять мучнів - українців,	На кого завзявся Каїн?
Славних молодих...	Боже, покарай!
На Аскольдовій могилі	Понад все вони любили
Український цвіт! —	Свій коханий край.
По кривавій по дорозі	Вмерли в Новім Заповіті
Нам іти у світ.	З славою святих.
На кого посміла знятись	На Аскольдовій Могилі
Зрадницька рука?	Поховали їх

В масштабах всесвітньої історії битва під Крутами зовсім невеличка. Вона не є зразком військового мистецтва. Просто це – символ нескореного духу нашої нації. Подвиг українських юнаків під Крутами, що своєю кров'ю окропили святу землю в боротьбі за волю України, навічно залишиться в історії як символ

національної честі. Вони – студенти, курсанти, школярі – виявилися у своєму патріотизмові вище за класові інтереси і, коли постала потреба, без вагань віддали молоде життя в ім'я волі свого народу.

В рамках кінолекторію студентам переглянули короткий фільм про ті події «Незалежність. Григорій Піпський». Цей фільм було знято каналом СТБ до 26-ї річниці Незалежності України. Більшість студентів подивились фільм вперше; на очах багатьох з них були сльози.

Важку і героїчну історію пройшов український народ, його воля і характер виховувались та загартовувались у битвах із численними ордами загарбників. Але українці зберегли найцінніше – свій дух, волю, почуття гідності, не скорились тяжким історичним обставинам.

5. Квест-гра «Україна – єдина країна».

Метою даного заходу було як найяскравіше показати побут, культуру, мистецькі традиції України. Разом з учнями шкіл Кривого Рогу студенти коледжу розповідали легенди, відгадували загадки, виконували народні пісні. Спільне виконання пісні на слова Т.Г.Шевченка «Рече та стогне Дніпр широкий» вразило глибиною почуттів студентів. А знання пам'ятних місць Дніпропетровщини показало, що молодь цікавиться історією та географією рідного краю. Слухали пісні у виконанні відомих українців: Дмитра Гнатюка, Квітки Цісик, Анатолія Солов'яненка. Цей захід підтвердив думку, що виховання патріотизму в студентської та учнівської молоді можливе і в ігровій формі.

6. Зустріч з волонтерами із Криворізького координаційного центру допомоги бійцям АТО.

Волонтерський рух набув розквіту в Україні в 2014 році. Головна мета його – допомогти учасникам АТО, членам їх сімей як матеріально, так і психологічно. Студенти коледжу постійно долучаються до волонтерського руху: допомагають бійцям АТО теплими речами, медикаментами. В кожній академічній групі створено свій координаційний центр. Коледж співпрацює з Криворізьким координаційним центром допомоги бійцям АТО. Волонтери цього центру є постійними гостями нашого навчального закладу, носіями інформації про події, що відбуваються в зоні воєнного конфлікту, про героїзм наших бійців, кіборгів, незламних захисників Батьківщини, справжніх патріотів.

Під час таких зустрічей вражає те, що навіть у молодих неповнолітніх хлопців уже проявляється почуття патріотизму і вони йдуть захищати свою Україну.

Побудова в Україні демократичної, соціальної і суверенної держави тісно пов'язана з розвитком духовно-патріотичних, культурних поглядів, насамперед у молоді. Історія – суворий свідок того, що народи, які не шанували своїх традицій, історії та пам'яті, назавжди зникли або асимілювались. Бо народ, який не знає, не шанує свою історію і культуру не має майбутнього і про це постійно ведеться мова зі студентами викладачами циклової комісії філологічних дисциплін Криворізького коледжу економіки та управління ДВНЗ КНЕУ ім.В.Гетьмана.

Жанаспаева С.А.

*Жарма ауданы әкімдігінің «Айгөлек» балалар бақшасы КМҚК
Шығыс Қазақстан облысы, Жарма ауданы, Қалбатау ауылы, Қазақстан*

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕЛЕРДЕГІ ЖАС МАМАНДАРМЕН ӨТКІЗІЛЕТІН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІ

XXI ғасыр — білімді, талантты, әлемнің, елдің және отбасының тағдыры үшін жауапкершілікті мойнына ала білетін жастардың дәуірі. Ел Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты Қазақстан халқына арналған жолдауында сапалы білім беру туралы мәселе ұстаздар қауымына үлкен міндеттер жүктеп отыр және Қазақстанның индустриалды - инновациялық бағытта дамуының негізі болуға тиіс екені көрсетілгендей, жаңа педагогикалық технологияларды қолдану, балалардың білімін бағалаудағы мониторинг мен бақылау — диагностика амалдарын меңгерту, мектепке дейінгі мекемедегі педагогтарға да үлкен міндеттер жүктейді.

Заманауи прогресте мақсатқа жету үшін жас мамандарды үйрете отырып, заман талабына сай болу үшін білімі жоғары, мәдениетті, өзіне деген сенімі мықты, азаматтық айқындамасы орнықты, кәсіптік білім деңгейі жоғары, жаңалыққа жаны құмар, тың шешім таба алатын тәрбиеші болуға дайындау.

Жас мамандарды қазіргі өмір талабына сай, нәтижеге бағдарланған білім берудегі жаңашыл қызметте жаңа технологиямен жан- жақты іздену арқылы еңбек етуге және жаңа педагогикалық технологияларды өзінің әрекетінде толық пайдалана отырып, оқушылардың білім сапасын арттырып, жан- жақты дамытуға үйрету керек. Сонымен қатар курстар, семинарлар, тренингтер, дөңгелек үстел арқылы жас мамандардың кәсіби білімін, шеберлігін жетілдіріп, оқу- тәрбие жүйесінде шығармашылық ізденістер мен зерттеу жұмыстарына жағдай жасау қажет.

Әрбір мектепке дейінгі мекемеде жас мамандармен үздіксіз жұмыс жүргізгені жөн. Жас мамандармен жұмыс жасау төмендегідей мәселерді шешуге көмектеседі:

Жас маманның жұмысқа бейімделуіне;

Жұмысқа қызығушылығын арттыруға;

Жетістіктерге жетуге;

Педагогикалық потенциалының дамуына.

Жас мамандармен жұмыстың мақсаты қызметіне жаңа кірген тәрбиешінің педагогикалық шеберлігі мен шығармашылығын қалыптастыра отырып, қазір оқыту талабына сай педагогтарды дайындау. Сондай ақ-ұстаз деген ұлы есімге лайық болуға жол бағыттау. Жас мамандарды саналы азамат тәрбиелеуде ерінбей еңбек етуге баулу қажет. Балабақшаға келген жас мамандар алдымен балабақшамен, ұжыммен танысады. Тәлімгер жетекшілер тағайындалып, жылдық жоспар бойынша жұмыс жасайды. Жас маманның өзінің және тәлімгер – жетекшісінің жоспары жасақталады. Тәрбиеші портфолиосын жасауға, күнтізбелік және ұйымдастырылған оқу іс – әрекетінің жоспары және өзіндік білімін көтеруге жоспарларын жасауға жетекшілер бағыт береді. Іс-қағаздар, балалардың қатынас дәптер толтыруға әдістемелік және жетекшілік көмек берілуі керек. Электронды оқулықпен жұмыс жүргізу туралы балабақша әдіскері таныстырып отырған абзал. Сонымен бірге, жас мамандарды сабақтарға сараптама жасап үйретіп отыру қажет. Жыл басында жылдың соңында сауалнамалар жүргізіліп, қиындық келтіріп жүрген мәселелері бойынша өзара пікірлесіп, шешімін табу көзделсе тіпті жақсы. Жас мамандармен өтетін отырыстарда баяндамалар жасатып, заман талабына сай оқытудың қандай тиімді тәсілдерін қолдану керектігін үйретіп отырған жөн.

Жас мамандармен жұмыс жасау барысында келесідей міндеттерді орындау қажет:

Әрбір жас маманның педагогикалық шеберліктерін дамыта отырып, технологияны жетік меңгеру негізінде шәкірттің білімін жоғары деңгейге көтеру.

Жас мамандардың теориялық білімдерін балабақша практикасында қолдану дағдыларын қалыптастыру.

Жас мамандардың қазіргі қоғамдағы рөлін арттыру, олардың құзырлығын дамыту.

Жас мамандардың әлеуметтік және кәсіби тұлғасын қалыптастыру, оларды қолдану және ынталандыру.

Тәрбие білім берудің жаңа бағдарламаларын, оқу жоспарын, мемлекеттік білім стандартын, әдістемелік нұсқауларды талдау-игеру жұмыстарын жүргізу.

Оқу сабақтарының барлық түрінің өткізілуінің әдістемесін, тиімділігін жетілдіру.

Әдістемелік апталықтар, күндер ұйымдастырып, тәрбиешінің педагогикалық шеберлігін жетілдірудегі ролін арттыру.

Жас маман өзінің кәсіби қалыптасуында бірнеше кезеңдерден өтеді:

1 кезең: 1 жұмыс жылы: жас маманға бейімделуге көрсетіп жүрген әріптестерге бұл өте қиын кезең.

2 кезең: 2-3 жұмыс жылдары: тәжірибе жасау, балалармен жақсы жұмыс істеу үшін әдістер мен тәсілдер іздеу, жұмыста өз стилін қалыптастыру, балалар арасында беделді баланы, ата-ананы, әріптесті анықтау.

3-кезең: 4-5 жұмыс жылдары: жұмыс жүйелігі жеке жұмыс жоспарының зерттемесі қалыптасады.

4-кезең: 6 жұмыс жылы: жетіледі, өз-өзін дамыта, өз жұмысының тәжірибесін жинақтайды. Әр тәрбиешінің белгілі кезеңдерден өтуі ерекше. Жас маман бірнеше күн әдіскердің басшылығымен сынақ мерзімін ең тәжірибелі әріптесте өтеді. Әдіскердің қатысуымен пайда болған сұрақтар талқыланады.

Бүгінгі жас маман - ертеңгі ұлағатты ұстаздардың орнын басатын, олардан үлгі алатын, шәкірттердің сүйікті ұстазына айналатын тұлға болуына балабақша ұжымында ықпалы зор. Сондықтан жас мамандарды тәрбиелеп, жақсы ұстаз деңгейіне дейін көтеруге жұмыстанадық.

Барысова Г.М.

*А. Орманбетов атындағы шағын жинақты негізгі орта мектебі
Шығыс Қазақстан облысы, Зайсан ауданы, Қуаныш ауылы, Қазақстан*

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНА САЙ САБАҚТА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» - деп, Елбасы атап көрсеткендей жас ұрпаққа білім беру жолында оқытудың жаңа әдіс тәсілдерін оқу үрдісінде тиімді қолданудың маңызы зор. Бүгінгі күн талабы ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және заманауи технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндетін жүктеп отыр. Осыған орай мемлекетіміздегі білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы - заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама болып табылады.

Мұғалімдердің алдына қойылып отырған басты міндеттерінің бірі – оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа педагогикалық технологияларды меңгеру. Ұстаз үшін ең басты мәселе – оқыту әдісін дұрыс таңдау.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша заманауи оқыту әдіс-тәсілдеріне жекелеп шолу жасап кеткенді жөн көріп отырмын.

Құндылықты-бағдарланған тәсіл-оқушының құндылықтар жүйесін қалыптастырушы оқу-тәрбиелік үдерістің сәйкесінше формалары арқылы тұлғаның өзін-өзі танытуы үшін алғышарттар құруды көздейді.

Тұлғалық-бағдарланған тәсіл— педагогтің назарын оқушы тұлғасының тұтастығына, оның тек ақылойы, азаматтық жауапкершілік сезімінің ғана емес, сондай-ақ эмоционалдық, эстетикалық, шығармашылық нышандары мен даму мүмкіндіктерімен қоса рухани дамуы туралы қамқорлыққа шоғырландыруды көздейді.

Жүйелік-әрекетті тәсіл— оқу-тәрбие үдерісінде оқушының өз бетінше білім алуына бағытталып, осы мақсатта мұғалімнің тиімді іс-әрекеттің түрлі формаларын қолдануын көздейді.

Коммуникативтік тәсіл-бірінші кезекте оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеу дағдыларын дамытуға, қарастырып отырған мәтін, қатысып отырған әңгіме мазмұнын түсініп, туындаған жағдаятқа сәйкес тілді қолданып үйренуге бағытталған.

Интегративтік тәсіл-оқу үдерісін жобалау және өткізу кезінде әр түрлі оқу пәндерінің мазмұнын өзара кіріктіру есебінен оқушыда әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыруға жәрдемдеседі. Бастауыш білім беру мазмұнына ортақ тақырыптарды енгізу әр түрлі пәндік салалардан білімдерді кіріктіруге және сол арқылы алынатын білімдердің функционалдығына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Зерттеу тәсілі — зерттеушілік әрекет дағдыларын дамытуға, ғылыми таным әдістерімен танысуға жәрдемдеседі, оқушыларда танымдық қызығушылық қалыптастырады.

Интербелсенді әдіс- білім алушылардың танымдық қызығушылығы мен танымдық белсенділігін арттыруға бағытталған. Негізгі қағидасы-педагогикалық қарым-қатынас пен қарым-қатынас диалогы арқылы жеке тұлғаны қалыптастырып дамыту. Интерактивті әдістер оқушының қызығушылығы мен белсенділігін арттырып, алынған мәліметтерді шығармашылық тұрғыдан қайта өңдеу болып табылады.

Білім берудегі интерактивті технология (интерактив сөзі-inter (бірлесу) аст (әрекет)) сабақ барысында оқушылардың сабаққа қатысуын ұйымдастыратын оқыту барысы. Интербелсенді әдістердің керемет мүмкіндіктері оқушыларды шабыттандырады. Оқушылар ойнап отырмыз деп ойлайды, шындығында олар қызығып, таңғалып, шабыттанып отырып білім алады.

Оқудың интерактивті әдістерінің маңызы қандай? Ең алдымен, интерактивті әдістер:

- * оқушылардың қызығушылығын туғызады;
- * әрқайсысының оқу процесіне қатысу белсенділігін кеңейтеді;
- * әрбір оқушының сезіміне назар аударады;
- * оқу материалдарын тиімді меңгеруге бейімдейді;

- * оқушыларға көпжоспарлы әрекет етуге әсер етеді;

- * кері байланысты (аудиторияның жауап беру реакциясын) жүзеге асырады;

- * оқушылардың пікірлері мен қарым-қатынастарын қалыптастырады;

- * өмірлік машықтарды қалыптастырады;

- * мінез-құлықтың өзгеруіне көмектеседі.

Интерактивті оқыту – бұл таным іс-әрекетін ұйымдастырудың арнайы нысаны. Ол толық нақтылықты және болжамды мақсаттарды айтып отыр. Осындай мақсаттың бірі оқушылар өзінің сәттіліктерін, интеллектуалдық жағдайларын, оқу процесінің өзінде қандай өнімді іс істеу керектігін сезінетін, оқудың қолайлы жағдайын жасаудан тұрады.

Оқушылардың танымдық көзқарасын байыту, ақыл-ой қабілетін жетілдіру, өзіндік ойлау және өмірлік ұстанымын қалыптастыру мұғалімнің шеберлігіне, шығармашылық қабілетіне байланысты. Теориялық білімді игерту мен жаңғырту және жаңа жағдайға іс жүзінде лайықтап қолдануға үйреткенде ғана оқушылардың алған білімі мен біліктілігі шынайы да нақтылы қалыптасады. Осындай жолмен қалыптасқан білім мен біліктіліктің танымдық маңызы да зор болады. Оқушылар ойнап отырмыз деп ойлайды, шындығында олар қызығып, таңғалып, шабыттанып отырып білім алады.

Жаңа педагогикалық технологиялар оқушының жеке тұлғалық күшін арттырып, шығармашылық ойынының дамуында басты рөл атқарады. Жаңа технологияларды меңгеру мұғалімнің зияткерлік, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа да көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін – өзі дамытып, оқу – тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі.

Нурпеисова А. Т.

*«Т.Рысқұлов атындағы мектеп жасына дейінгі шағын орталығы бар №16 жалпы білім беретін орта мектебі» МКМ бастауыш сынып мұғалімі
Алматы облысы, Талғар ауданы, Рысқұлов ауылы, Қазақстан*

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІ- БІЛІМ АЛУШЫНЫҢ САПАЛЫ БІЛІМ АЛУЫНЫҢ ЫҚПАЛЫ

Тәуелсіз елді өркениетті әлемге танытатын, дамыған елдер қатарында терезесін тең ететін күш – білім және білімді ұрпақ. Келер ұрпақты білімді ету үшін әрине, білім сапасын арттыру қажет. Ал білім сапасы оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау арқылы белгіленеді, яғни бағалау - білім сапасын басқарудың негізгі критерийі.

Бағалау білім беру процесінің қажетті құрамдас бөлігі болып табылады, яғни оқытудың ағымдағы және соңғы сатыларында оқушылардың жетістіктері туралы ақпаратты жинау және талдау. Бағалаудың мақсаты, пәні, нысаны, қағидалары, әдістері, формалары мен құралдары білім беру процесінің барлық субъектілері, яғни мектеп әкімшілігі, мұғалімдер, ата-аналар және оқушылардың өзіне түсінікті болуы керек.

Бағалау жүйесі - бұл білім беру сапасын әлемдік стандарттарға сәйкестігін анықтауға, білім беру саласындағы ағымдағы міндеттерге сәйкес келмеген жағдайда білім беру стратегиясына және тактикасына қатысты түбегейлі шешімдер қабылдауға, білім берудің мазмұнын жетілдіруге мүмкіндік беретін оқудың мәселелерін диагностикалаудың негізгі құралы болып табылады.

Бағалау жүйесінің негізгі мақсаты - білім сапасын арттыру болып табылады. Ал қазіргі заманғы білім сапасы дегеніміз ол білім алушының келешектегі өзінің әртүрлі жеке мәселелерін шешуге керекті, қажетті құзіреттіліктерін қалыптастыратын білім беру нәтижесі.

Бағалау - алынған нәтижелер мен жоспарланған мақсаттар арасындағы қатынас процесі. Оқытудың қаншалықты табысты, ойдағыдай өтетіні, сондай-ақ, білім алушылардың қандай қиындықтарды басынан өткізетіндігі туралы ақпаратты мектептің тиімді бағалау жүйесі көрсететіндігін жоғарыда атап өткен

болатынбыз. Сондықтан да қазіргі таңда жаңартылған білім беру мазмұнын енгізу кезінде критериалды бағалау жүйесі қолданылады.

Критериалды бағалау білім алушылардың оқу жетістіктерін салыстыру процесіне негізделген, оқушылардың оқу-танымдық құзыреттілігін қалыптастыруға ықпал ететін білімнің мақсаттары мен мазмұнына сәйкес процестің барлық қатысушылары үшін белгілі бір ұжымдық әзірленген критерийлермен салыстыру негізінде жүзеге асырылатын бағалау жүйесі. Бұл бағалау рәсімдерінің сапалылығын, олардың халықаралық стандарттарға сәйкестігін және әр білім алушының оқудағы қажеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Қазақстан үшін ұсынылып отырған жаңа критериалды бағалау жүйесі білім алушының дамуын, оның қызығушылығын және оқуға деген ынтасын арттыруға бағытталады. Егер әр білім алушыға және оның ата-анасына түсінікті болатындай нақты әрі өлшемді бағалау критерийлері белгіленетін болса, бұған жетуге әбден болады. Анық құрастырылған бағалау критерийлерінің көмегімен мұғалім де, білім алушы да:

- Білім алушы оқытудың қай сатысында?
- Олар білім алуда неге талпынады?
- Бұған жетуге көмектесу үшін не істеу керек? екенін түсінеді.

Критериалды бағалау –оқушылардың білім жетістіктерін ұжыммен келісілген, оқу үрдісіне қатысушыларға алдын-ала белгілі, оқушылардың негізгі құзыреттіліктерінің қалыптасуына жағдай жасайтын, білім берудің мақсаты мен мазмұнына сәйкес нақты анықталған критерийлер бойынша салыстыруға негізделген үрдіс.

Критериалды бағалау жүйесінің мақсаты бағалау критерийлерінің негізінде білім алушылардың оқу жетістіктері туралы шынайы ақпарат алу және оқу үдерісін жетілдіре түсу үшін оны барлық қатысушыларға ұсыну.

Критериалды бағалау – оқушының оқу нәтижелерін білім беру мақсаттары мен мазмұнына сәйкес келетін, білім беру үдерісіне қатысушылардың барлығына алдын ала таныс, ұжым талқысынан өткен, нақты анықталған өлшемдер арқылы оқушылардың оқу жетістіктерін салыстыруға негізделген үдеріс. Критериалды бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалау болып екіге бөлінеді.

Критериалды бағалау жүйесінің міндеттері:

1. Оқу үдерісінде бағалаудың қызметі мен мүмкіндіктері аясын кеңейту;
2. Жүйелі кері байланыс орнату арқылы білім алушылардың өзін-өзі үнемі жетілдіріп отыруына жағдай жасау;
3. Бірыңғай стандарттарды, сапалы бағалау құралдарын, механизмдерін қалыптастыруға көмектесу;
4. Қолжетімді, нақты, үздіксіз:
 - білім алушыларға олардың оқу сапасы туралы;
 - мұғалімдерге білім алушылардың ілгерілеуі туралы;
 - ата-аналарға оқу нәтижелерінің деңгейлері туралы;
 - басқару органдарына ұсынылған білім беру қызметінің сапасы туралы ақпараттар ұсыну.

Критериалды бағалау – белгіленген критерийлер негізінде білім алушылардың нақты қол жеткізген нәтижелерін оқытудың күтілетін нәтижелерімен сәйкестендіру үдерісі.

Критериалды бағалау келесідей қағидаттарға (принциптерге) сәйкес жүзеге асырылады: оқыту мен бағалаудың өзара байланысы; шынайылық, сенімділік және валидтілік; үздіксіздік; тиімділік; ашықтық және қолжетімділік; жүйелілік; жан-жақтылық; дамытуға бағыттау.

Әдебиеттер:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы. Указ Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118.

Амангельдина С.Е.

«Т.Рысқұлов атындағы мектеп жасына дейінгі шағын орталығы бар №16 жалпы білім беретін орта мектебі» МКМ» бастауыш сынып мұғалімі

Алматы облысы, Талғар ауданы, Рысқұлов ауылы

БАСТАУЫШ СЫНЫП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Ел президенті Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына арналған Жолдауында “Біздің болашақтағы жоғары технологиялық және ғылыми қарымды өндірістері үшін кадрлар қорын жасақтауымыз қажет” деген сөздері бар. Демек, оқушылардың ғылыми зерттеу жұмыстарына қызығуын қалыптастыру, шығармашылық қабілетін дамыту, қазіргі техниканы тиімді пайдалану мәдениетіне тәрбиелеу – мектептің басты бағыттарының бірі.

Қазақстан Республикасының қазіргі заманғы білім беру жүйесінің стратегиялық мақсаты - бәсекелестік қабілетке ие шығармашыл тұлғаны дамыту. Мектептегі білім жүйесі баланың шығармашылық потенциалын дамытуға зор үлес қосу қажет, өнімді ойлауға үйрету керек.

Бүгінгі жас ұрпаққа жан-жақты білім беру, тәрбиелеу әрбір ұстаздың басты міндеті. Білім негізі мектепте қаланатын болғандықтан, оқушының жеке тұлғалық күшін дамыту, оның шығармашылық мүмкіндігінің дамуы басты рөл атқарып отыр. Олай болса, қазіргі ұстаздар қауымының алдындағы үлкен мақсат: өмірдің барлық саласындағы белсенді, шығармашылық іс-әрекетіне қабілетті, еркін және жан-жақты жетілген тұлға тәрбиелеу.

Бұл мақсатқа жетуде ұстаздар терең білімді, әдістемелік жағынан толық қаруланған және жоғары мәдени деңгейі болуы тиіс. Себебі, қазақ тілі пәні мұғалімі оқушылардың оқуға ынтасын оятып, олардың қабілеттерінің дамуына жол ашады. Мұғалім алғашқы сабақтан бастап әрбір оқушының жеке ерекшеліктерін, ынтасы мен бейімділігін, оқу мен еңбекке ұқыптылығын ескере отырып оқу үрдісін жүргізуі керек.

Ертеңіне лайық ұрпақ тәрбиелемеген елдің келешегі жоқ десек, сол ұрпақты тәрбиелеудегі ұстаз еңбегі – ұлы еңбек. «Ұстазын сыйламаған елдің ұрпағы азады», — дейді халық даналығы. Осыған байланысты шығармашылық,

ізденіс деген әр ұстаздың алдында тұрған үлкен міндет деп ойлаймын. Шығармашылық – бұл адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмтылу, іздену. Өмірде дұрыс жол табу үшін адам дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдерқабылдай білуге үйренуі қажет. Адам бойындағы қабілеттерін дамытып, олардың өмірден өз орнын табуға көмектеседі.

«Шығармашылық» ұғымының жалпы теориясын зерттеген С.Л.Рубинштейн «оқушы шығармашылығының ерекшелігі оның сапалы түрде мақсатты әрекет жасауымен анықталады» — дей келе, «шығармашылық, шешімінің нәтижесі баланың өзі үшін жаңалық болса жеткілікті» екендігін айтады, яғни баланың шығармашылық өнімді еңбегі оның жеке тәжірибесімен салыстырылады. Шығармашылық жұмыста, әсіресе, бала қиялының орны ерекше.

Баланы бастауыш сыныптардан бастап шығармашылық ойлауға, қалыптан тыс шешімдер қабылдай алуға, практикалық әрекеттерге дайын болуға әкелудің жолдарын көрсету керек. Шығармашылық — бүкіл тіршіліктің көзі. Адам баласының сөйлей бастаған кезінен бастап, бүгінгі күнге дейін жеткен жетістіктері шығармашылықтың нәтижесі. Бұған бүкілхалықтық, жалпы және жеке адамның шығармашылығы арқылы келдік. Әр жаңа ұрпақ өзіне дейінгі ұрпақтың қол жеткен жетістіктерін меңгеріп қана қоймай, өз іс-әрекетінде сол жетістіктерді жаңа жағдайға бейімдей, жетілдіре отырып, барлық салада таңғажайып табыстарға қол жеткізеді.

Бастауыш сынып оқушысының бойында шығармашылықты дамытуда үздіксіз құлшыныс, оқуға, білім алуға деген ұмтылыс ұдайы өшпей, күннен-күнге дами түсуі қажет. Сонда ғана оқушы бойында білім нұры тасып, сыныптан-сыныпқа көшкен сайын оқушының ішкі дүниесі, сыртқы ортамен байланысы дамып, оқушы дүниетанымы арта түсері анық.

Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытудың өзектілігі келесідей:

1. Өз бетімен оқуға, жұмыстануға дағдыланады.
2. Шығармашылық ізденіске жетелейді.
3. Өз ісіне деген сенім пайда болады.
4. Әр нәрсеге сын көзбен қарауға үйренеді.
5. Салыстыруға, қорытынды жасауға үйренеді.

6. Шығармашылдық белсенділік артады.

Осылардың нәтижесінде дарынды, қабілетті жеке тұлға қалыптасады.

Бастауыш сынып оқушыларының тұлғалылығын тәрбиелеу үшін, ең алдымен олардың қабілеттерін дамытудың мәні зор.

Психологтар қабілеттілердің екі түрлі деңгейінің болатындығын дәлелдейді.

Репродуктивті — іс-әрекетті, білімді берілген үлгі бойынша қабылдай алу деңгейі.

Шығармашылық — жаңалық ойлап табуға бағытталған қабілеттер деңгейі.

Бастауыш сынып оқушыларының қабілеттері екі түрлі әрекетте дамиды. Біріншіден, кез келген бала оқу әрекетінде адамзат баласының осы кезге дейінгі жинақталған тәжірибесін меңгерсе, екіншіден кез - келген оқушы шығармашылық әрекеттер орындау арқылы өзінің ішкі мүмкіндіктерін дамытады. Оқу әрекетінен шығармашылық әрекеттің айырмашылығы — ол баланың өзін-өзі қалыптастыруына өз идеясын жүзеге асыруына бағытталған жаңа әдіс-тәсілдерді іздейді. Проблеманы өзінше, жаңаша шешуге талпыныс жасайды. Біздің ойымызша, бүгінгі бастауыш сынып оқушыларының кез келгені шығармашылық тапсырмалар шешуді табыспен меңгере алады. Тек ол жұмысқа дұрыс басшылық, шебер ұйымдастырушылық қажет.

Елбасы еліміздің рухын көтеретін ұлы мақсаттарға жеткізетін «Мәңгілік ел» ұлттық идеясын жариялады. Бұл – тұғырлы идея. «Қазақстан -2050»- Мәңгілік елге бастайтын ең абыройлы,ең мәртебелі жол.

Қолданылған әдебиеттер:

1 Бастауыш сынып әдістемесі №3,4 2014ж

Сатыбалдиева Г.Т.

*«Т.Рысқұлов атындағы мектеп жасына дейінгі шағын орталығы бар №16 жалпы білім беретін орта мектебі» МКМ» бастауыш сынып мұғалімі
Алматы облысы, Талғар ауданы, Рысқұлов ауылы, Қазақстан*

АДАМГЕРШІЛІК РУХАНИ ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев халыққа Жолдауында: «...Дағдарыстар өтеді, кетеді. Ал, мемлекет тәуелсіздігі, ұлт мұраты, ұрпақ болашағы сияқты құндылықтар мәңгі қалады», - деп тұжырымдағандай рухани-адамгершілік құндылықтарды өрістетуде отбасының рөлі ерекше. Отбасында тұрмыстың қалыпты жағдайлары жасалып, адамның мінез-құлқының негізі, сондай-ақ, еңбекке, қоғамдық ортаға, адамгершілік, идеялық және рухани құндылықтарға деген қарым-қатынасы дамып, жетіледі.

Бүгінгі таңда оқу-тәрбие үдерісінің басты мақсаты - ақылды да әдепті, жан-жақты жетілген, адамгершілігі мол жас ұрпақ өкілдерін тәрбиелеу болып табылады.

Отбасындағы бала тәрбиесі – барлық тәрбиенің бастамасы. Біздер балаларды адам мәдениетінің әлеміне, күрделі және алуан түрлі қарым-қатынастардың әлеміне ертетін үлкендердің біріміз. Қазіргі кезде ата-ананың сұраныс деңгейі биік. Өскелең жас ұрпақтың бойына рухани-адамгершілік құндылықтарды тәрбиелеу мәселесі қазіргі заманымызда өзекті болып отыр. Балалардың білім беруде, адамгершіліктің ең құнды қасиеттерін бойына сіңіріп тәрбиелеуде, білім мекемелерінен, ұстаздардан, ата-аналардан шығармашылықты талап етеді.

Ерте жастан бастап балаларға білімнің қыры мен сырын жетік таныту, қабілеттерін шыңдау адамгершілік қасиеттерін дарытып Қазақстан республикасының азаматы деген атаққа лайық болатындай етіп тәрбиелеу-біздің міндетіміз болмақ. Сондықтан да ерте жастан бастап балалардың жан-жақты дамуына басты назар аударылуы керек.

Бала тәрбиесі қай заманның, қай қоғамның болмасын ойшылдары мен зерделі зиялыларын талассыз толға нысқа, үздіксіз ізденіске түсірген ізгі мұрат екені даусыз. Бүгінгі таңда тәуелсіздігін алып, өзінің сыртқы және ішкі

жағдайларын анықтап жатқан қазақ елі үшін өркениетке жеткізер тәрбие жолдарын саралап, жүйелеп, өмірге енгізудің орны ерекше екені белгілі. Бұл ретте бала дүниеге келгеннен кейін ең алдымен отбасында, онан кейін қоғамдық ортада және оны тұлға ретінде қалыптастыруға, тәрбиелеуге қатысты дініміздің ғасырлар бойы халық арасында сақталып келе жатқан дәстүрлі тәлім-тәрбиесін қолдаудың маңызы зор. Өз тарихының бастауынан-ақ адамзат ұрпақ тәрбиелеуге ерекше мән берген. Әсіресе жас ұрпақтың бойына рухани-адамгершілік қасиеттерді сіңіру қажет.

Рухани- адамгершілік тәрбие — бұл дұрыс дағдылар мен өзін-өзі ұстау дағдыларының нормалары, ұйымдағы қарым-қатынас мәдениетінің тұрақтылығын қалыптастырады. Жеке адамның адамгершілік санасының дәрежесі оның мінез-құлқы мен іс-әрекетін анықтайды. Рухани-адамгершілік-барлық ізгіліктердің, жақсы қасиеттердің бастау бұлағы. Қаныш Сәтбаев бұл жөнінде: «Ісіңізге, еңбегіңізге, оқуңызға нағыз адамгершілікпен кіріссеңіз, сөз жоқ жеңіске жетесіздер. Сіздің мінез-қасиетіңізге адамгершілік бірінші болып орын алса, шыншыл, батыл, тиянақты, жігерлі және кішіпейіл адам болған болар едіңіздер. Жеткен жетістік пен табысқа мақтану, мақсаттану сіздер үшін қасиет емес» деген. Жалпы рухани-адамгершілік дегеніміз жас ұрпақ бойында мінез-құлықтың белгілі бір сипаттарын қалыптастыру және - олардың өздерінің бір-біріне, отбасына, басқа адамдарға, мемлекетке, отанға деген қатынасын анықтайтын мінез нормалары мен ережелерін дамыту.

Адамгершілік тәрбиесі барлық тәрбие жүйесіндегі негізгі тәрбиенің көзі болып табылады. Адамгершіліксіз табиғатты, қоршаған ортаны, адамдар арасындағы қарым-қатынасты қалыптастыру мүмкін емес. Адамгершілік тәрбиесі арқылы балаларды рухани тәрбиенің негізгі қаланады. Руханилық баланың ішкі болмысы, жан дүниесінің азығы, мінез-құлқының тірегінші болып табылады. Руханилық пен адамгершілік араласып, бір-бірімен сабақтастықта байланысқан ағайындас ұғымдар.

Адамзат тарихында адамгершілікке байланысты пайда болған категорияларға мыналар жатады: жомарттық, батырлық, кішіпейілділік, адалдық, шыншылдық, ұяттылық, ар мен намыс тағы басқалары. Әрбір қоғам өзінің даму процесінде адамгершілік категорияларына оның мазмұнына көптеген өзгерістер енгізіп отырған. Адамгершілік-адамдардың практикалық өмірінен тамыр алып, пайда болған әдет-ғұрыптар мен тәстүрлерді тудырып,

солармен сәйкес дамиды. Ал мораль болса, шындыққа қарама-қарсы, теріс қарым-қатынаста пайда болады және адамның өзіне субъективті түрде міндет қоя білумен туындайды. Адамгершілік қасиеттері отбасында, қоршаған ортада, балалар бақшасында, мектепте, адамдардың іс-әрекетінің барысында бір-бірімен араласуы нәтижесінде, қоғамдық тәжірибе алуын өмірмен байланыстыру арқылы қалыптасады. Халықта: «Ұяда не көрсен, ұшқанда соны ілерсің» деген мақал бар. Тәлім-тәрбие болмаған жерде адамгершілік мәдениеті мен қасиетті де қалыптаспайды.

Рухани-адамгершілік тәрбиесінде алдымен баланы тек жақсылыққа-қайырымдылық, мейірімділік, ізгілікке тәрбиелеп, соны мақсат тұтса, ұстаздың, ата-ананың да болашағы зор болмақ. «Мен үш қасиеттімді мақтан тұтам», - депті Ақан сері. Олар: жалған айтпадым, жақсылықты сатпадым, һәм ешкімнен ештеңе қызғанбадым. Бұл үш қасиет әркімнің өз құдайы. «Өз құдайынан айрылған адам бос кеуде, өлгенмен тең» деген екен. Шындығында бұл ақиқат. Олай болса жеке тұлғаны қалыптастыруда олардың жан дүниесіне сезіммен қарап, әрбір іс-әрекетіне мақсат қоюға, жоспарлауға, оны орындауға, өзіне-өзі талап қоя білуге тәрбиелеу-адамгершілік тәрбиенің басты мақсаты. Мақсатқа жету үшін сан алуан кедергілер болуы мүмкін. Ондай қасиеттерді бала бойына жас кезінен бастап қалыптастыру жеке тұлғаны қалыптастырудың негізін қалайды. «Еліміздің күші-патшада, сәбидің күші-жылауында» демекші, біздің күшіміз, қорғанышымыз, сеніміміз-адамгершілігімізде болуы керек. Ол үшін Ақанның осы үш қасиетін бала бойына дарыта білсек-ұлы жеңіс болары анық.

Пайланылған әдебиттер

1. Бала тәрбиесі № 2 2006 жылы № 4 2008 ж

PRAWO

К.ю.н., доцент Лень В.В.

Національний гірничий університет «Дніпровська політехніка», Україна

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Слід визнати, злочинність з 1991р. в Україні, на жаль, лише збільшується, її показники погіршуються. Часто чиновники від влади, майже в усі ці часи намагаються доводити протилежне.

Навіть враховуючи, що у певні роки незалежності, дійсно злочинність за окремими видами зменшувалась, тобто відбувались тимчасові коливання у бік її покращення. Це відбувалось з різних причин.

На сьогодні від корупції, різних видів злочинів держава задихається. За інформацією Головного військового прокурора А.Матіоса зафіксовано, що з початку 2014р. й до липня 2018р., лише нелегальної зброї (пістолети, автомати, кулемети, гранатомети тощо) з Збройних сил викрадено, необережно втрачено, загублено понад 15 тисяч одиниць.

З 1991р. й по теперішній час в Україні проводяться глибокі кримінологічні дослідження щодо злочинності (причин і умов, рівня, динаміки, структури, географії, тенденцій тощо).

Багато вітчизняних кримінологів і не тільки, підтверджують, що за роки незалежності злочинність зростає, а це: О.Бандурка [1, 2], В.Батиргарєєва [3], В.Бесчастний [4], Є.Блажівський [5], М.Вербенський [6], В.Голіна [7], Л.Давиденко [8], А.Закалюк [9], О.Литвинов [1, 2], Н.Сметаніна [10], О.Титаренко [8] та інш. Їх підтримують і правозастосовники, ті, хто безпосередньо у різних державних структурах протидіє та запобігає злочинності. Незважаючи на те, що статистичною інформацією, звітністю щодо стану злочинності маніпулюють, приховують справжні загрозливі її масштаби,

відповідно вона має значну латентність. Усі констатують, що злочинність стрімко молодшає. Тому погіршення злочинності в цілому, безумовно стосується і злочинності неповнолітніх. Все відбувається фактично за аналогією з незначними відмінностями. Невтішні показники вчинення злочинів неповнолітніми, а саме вбивств, умисних тілесних ушкоджень, хуліганства, розбоїв, грабежів, крадіжок та у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

У сучасному українському суспільстві є безліч серйозних проблем, зокрема і соціальних та правових, певні з них, більшістю чиновниками різного рівня приховуються, не замічаються або вони цих загрозливих тенденцій не вбачають і не усвідомлюють. Не хочеться думати, що хтось це робить навмисно.

За нашим переконанням у широкому розумінні причин багаторічних тенденцій зростання злочинності і зокрема неповнолітніх є такі:

1. Значний рівень корупції в усіх сферах суспільства;
2. Держава весь час втягнута у якийсь вирій незрозумілих багато чисельних реформ;
3. Певна розбалансованість державного управління в центральних органах і на місцях;
4. Безробіття і зuboжіння більшої частини населення України;
5. Відсутність сталої, продуманої державної системи виховання неповнолітніх.

В державі панують якісь подвійні стандарти. Хто не приходить до влади, одразу починають реформувати. Інколи одне суперечить іншому. Часто це роблять ті, хто немає професійного і життєвого досвіду та знань.

На державному рівні українському суспільству наполегливо прививається з багатьох телеканалів, газет від різного рангу чиновників, політиків, що все пов'язане з радянським минулим, це чомусь і однозначно

вкрай ганебно. Навіть окремі журналісти, політики, які народились після 1991р., або були малолітніми за часів радянського періоду нашої спільної історії, настирливо все паплюжать. Вперто нав'язується однобокий погляд. Але насправді це ж не так. Визнаємо, було все, але було й позитивне, добре. У цивілізованому суспільстві життя складається з трьох складових: минулого, сьогодення і майбутнього, які нерозривно пов'язані між собою. Багато поколінь пишаються своїм минулим. Втрачена поетапна школа підготовки фахівців у багатьох галузях. У людей наступила зневіра майже до всього, відчуття непотрібності, вседозволеності, байдужості. Люди воювали, захищали країну, неймовірними зусиллями відбудовували її. І усе це погано, так не буває. В українському суспільстві відбулась руйнація цінностей, життєвих орієнтирів, моралі, світогляду тощо (11, с.5). За період незалежності «втрачено» кілька поколінь, а вони виховують своїх дітей. Українське суспільство поглинає алкоголізація і наркоманія.

Наголосимо, люди в Україні, роками нікому не потрібні, особливо молодь і неповнолітні. Ними ніхто не займається (виховання, різноманітне навчання, всебічний розвиток особистості тощо) системно, професійно у масштабах держави.

Переконані, у зв'язку з такими вкрай непередуманими змінами в нашій державі, однією з головних причин і є неймовірне зростання злочинності, зокрема вбивств, бандитизму, терористичних актів, умисних тяжких тілесних ушкоджень, розбоїв, грабежів, квартирних крадіжок та окремих інших.

Злочинний світ добре обізнаний з таким становищем справ у державі, з таким реаліями, хто їм і що протистоїть. Злочинці постійно відслідковують й усвідомлюють позитивні перспективи для своєї злочинної діяльності, можливостей втягнення у злочинну діяльність неповнолітніх, їхнього навчання, тобто підготовці собі співучасників та заміни.

Список використаної літератури:

1. Бандурка О.М., Литвинов О.М. Протидія злочинності та профілактика

- злочинів: монографія. МВС України, Харків. ун-т внутр. справ. Х.: ХНУВС, 2011. 308с.
2. Бандурка О.М., Литвинов О.М. Стратегія і тактика протидії злочинності: монографія. Х.: Ніка Нова, 2012. 318с.
 3. Батиргарєєва В.С. Рецидивна злочинність: соціально-правові та кримінологічні проблеми: монографія. Х.:Право, 2009. 576с.
 4. Бесчастний В.М. Кримінологічне забезпечення протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: Всправі, 2017. 360с.
 5. Блажівський Є.М. Моніторинг протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: Золота миля, 2013. 372с.
 6. Вербенський М.Г. Транснаціональна злочинність: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Ліра ЛТД, 2009. 356с.
 7. Голіна В.В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. 120с.
 8. Давиденко В.Л. та інш. Кримінологічна діяльність суб'єктів кримінального судочинства: монографія. За заг. ред. проф. Л.М.Давиденка. Харків: Тимченко, 2011. 214с.
 9. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424с.
 10. Сметаніна Н.В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології: монографія. За заг. ред. В.В.Голіни. Харків: Право, 2016. 192с.
 11. Лень В.В. Хронологія нагороджень державними орденами СРСР: історико-правове дослідження: монографія. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2018. 154с.

PSYCHOLOGIA I SOCJOLOGIA

Psychologia ogólna

Асєєва Ю.О.

*к.психол.н., старший викладач кафедри психології
Одеського національного медичного університету*

Басько А.В.

*студент 1 курсу магістратури за спеціальністю «Психологія»
медичного факультету №3 Одеського національного медичного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТУ ОСІБ ЯКІ СХИЛЬНІ ДО ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ

Значну кількість вільного часу сучасна молодь витрачає на спілкування у мережі Інтернет. Якщо не заглиблюватись у питання корисності Інтернету очевидним стає, що він має більше позитивних рис, ніж негативних. Сучасна молодь настільки звикла спілкуватись за допомогою мережі Інтернет, що можна сказати вона «живе» у ній. Інтернет починає диктувати моду на певні культурні, соціальні цінності, формує сприйняття, внаслідок чого виникає залежність від Мережі із стрімким ростом популярності Інтернету та віртуального життя, молодь поступово забуває про реальне спілкування, елементарні правила етикету та виховання й повністю занурюється у віртуальний світ. Саме тому дослідження психологічних характеристик особистості яка схильна до Інтернет-адикції є важливим науковим напрямком сьогодення.

Інтернет-залежність пов'язана з індивідуально-психологічними особливостями користувачів: інтроверсією і негативною комунікативною установкою [2, 3].

За даними телефонного опитування, регулярно користуються Інтернетом 68,9% респондентів; 13,7% визнали, що їм було б важко залишатися в режимі оф-лайн кілька днів поспіль; 12,4% часто залишаються в режимі он-лайн довше, ніж планували, а більше 12% вважають, що їм необхідно урізати перебування в Мережі; 8,7% намагаються приховати «надмірне» використання Інтернету від сім'ї, друзів і колег по роботі. Для 8,2% Інтернет – це засіб втекти від проблем або підняти настрій, а 5,9% вважають, що їхні стосунки в реальному світі

страждають через надмірне перебування в онлайн-режимі (Опитування проводилося випадковим чином по телефону протягом весни і літа 2004. На питання відповіли 2 581 чоловік, результати опубліковані в журналі «CNS Spectrums: The International Journal of Neuropsychiatric Medicine».)

У ряді досліджень в опитаних виявлені розлади психіки, що вимагають лікування. За інформацією Reuters, Інтернет-залежність у США загрожує від 5 до 10% населення [9]. За різними даними ця залежність в Україні небезпечна для 6-10% [1, 2, 7]. Понад 21% українців, як стверджують соціологи, регулярно користуються Інтернетом. Для багатьох з них мережеві щоденники, форуми, чати та просто безцільне ходіння по просторах віртуального простору – те, без чого вони вже не можуть жити. Ця повальна прихильність до віртуального світу є актуальною проблемою інформаційного суспільства [3, 5].

Завзятого «комп'ютерника» можна відрізнити відразу. Він заглиблений усередину себе, не помічає або ігнорує зовнішні події, погано адаптується у реальному житті. Навіть краса природи – і та сприймається з меншим захопленням, оскільки можливості комп'ютерної графіки безмежні, і на екрані монітора з'являються чудові, фантастично прекрасні, але неіснуючі насправді, пейзажі. Потяг до комп'ютерних ігор – із подорожами до неймовірних світів усе більше занурює у віртуальність. Цей образ і характеризує особистість залежного.

Деякі з таких користувачів, як вважається, мають високий рівень абстрактного мислення. Вони індивідуалісти, готові задовольнятися опосередкованими контактами з іншими, не схильні до конформного поведіння, відчують себе «піонерами» на «незвіданій території». Здатність постійно поповнювати знання й освоювати нові види діяльності – джерело їхньої самоповаги. Нерідко вони виявляють у собі невідомий їм раніше інтелектуальний потенціал, здібності і нові інтереси.

Вчені встановили, що найбільшу схильність до Інтернет-адикції мають ті люди, які страждали тривалими депресіями (54% від загальної кількості Інтернет-залежних), ті, хто мав проблеми з алкоголем та наркотиками (52%). Крім того серед осіб схильних до Інтернет-адикцій виявилось багато таких, які в реальному житті часто відчують стан тривоги і ніяк не можуть його позбутись (34%) [5, 6].

У ході роботи з Інтернетом дехто відзначає виникнення почуття наближення до своєї справжньої сутності, заявляє про несподівані для самих себе

напрямки особистісного росту, про те, що Інтернет сприяє самоактуалізації. Говорити про ступінь обґрунтованості таких заяв важко.

Крім того залежні схильні до гіпертрофованих емоційних реакцій на слова інших людей – подібне «розжарення» емоцій не заохочується в більш традиційних формах спілкування. Нові соціальні зв'язки вони вкрай цінують і підтримують їх шляхом систематичної і тривалої участі в групових видах активності. Згадаємо, що часта і тривала робота в Інтернеті – одна з ознак, яка найбільш кидається в очі, по якій неспеціалісти найчастіше судять про виникнення залежності від Інтернету.

Деякі психологи стверджують, що пристрасть до еротичної інформації в Інтернеті не свідчить про схильність до розпусного поведіння в реальному житті і не дає основ для пророкування психосексуальних відхилень. Інші фахівці, щоправда, воліють залишити це питання відкритим, думаючи, що емпіричних фактів поки недостатньо.

Мабуть, найбільше занепокоєння викликає «азартне» застосування Інтернету – з метою участі в аукціонах, виконання біржових операцій, гри у віртуальних казино. Проте, актуальність даної проблеми на період сьогодення залишається відкритою.[1, 2].

Проаналізувавши наукові надбання щодо психологічних характеристик Інтернет-залежних осіб, можливо зазначити, що їм притаманна: несамостійність, невміння відмовити, сказати «ні» через страх бути відкинутим іншими людьми через критику чи несхвалення, небажання брати на себе відповідальність і приймати рішення, і як наслідок – сильне підпорядкування значимим людям; усе це характеризує пасивну життєву позицію, коли людина відмовляється першою вступати в контакт з оточуючими і самостійно приймати рішення. Крім того, для осіб схильних до адикцій властивий страх самотності та бажання його уникати, часто буває соціальна дезадаптація, що характеризується вузьким колом спілкування (можливе спілкування з багатьма людьми, але дуже поверхневе), невмінням висловитися, поділитися своїми переживаннями з оточуючими, недостатністю близьких відносин, імпульсивністю, невмінням спланувати свій час, домагатися поставлених цілей і добре планувати свою діяльність (як наслідок можлива відсутність постійної роботи). Ці люди, часто відмовляються від раніше намічених цілей і часто перебувають у стані депресії.

Психічні проблеми, розлади виникають в основному через проблеми з ідентифікацією особистості, коли віртуальне і реальне починають плутатись. Якщо такі ігри затягнуться, то шанс отримати якусь форму нервового розладу наближається до 100% [3, 4, 8]

Також Інтернет являє собою достаток комп'ютерних ігор, що знаходяться у вільному доступі користувача, реалізованих в онлайн-режимі. Геймерство – найпоширеніша серед підлітків форма Інтернет-залежності, обумовлена захопливістю багатьох ігор і наданої ними можливістю аутоідентифікації з самими різними героями [2, 3, 6, 7].

Боротьбі з кіберзалежністю психологи приділяють дедалі більшу увагу [3, 6]. Незважаючи на існуючі дослідження з питання залежності від он-лайнних азартних ігор, досі недостатньо даних щодо результатів відповідних політичних рішень, наприклад, щодо розгортання інформаційно-освітніх кампаній чи впровадження додаткових ресурсів з попередження та лікування залежних, а також ступеня доступності хворих до лікувальних заходів. Тобто неможливо сформулювати методичні рекомендації щодо процесу лікування та реабілітації осіб страждаючих Інтернет-адикцією без уявлення про причини, види, психологічні особливості залежного та етапи її формування.

Література:

1. Аймедов К.В., Асєєва Ю.О. «Селфітіс» як вид комп'ютерної адикції // Міжнар. наук.-практ. конфер., «Медична наука та актуальні питання взаємодії» // К. – 2015. – С.10–13.
2. Аймедов К.В. Ігроманія – паралельний світ / Під редакцією О.А. Ревенка // Монографія – К.: НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України: LAT&K, 2012. – 244 с.
3. Алтухов Н.И., Галкин К.Ю. Зависимость от компьютерной виртуальной реальности // XIII съезд психиатров России : (материалы съезда). – М., 2000. – С. 285-286.
4. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. // СПб.: Питер, 2001. – 272 с.
5. Березін С.В., Лисецький К.С., Назаров Е.А. Психологія наркотичної залежності та співзалежності. Монографія. //С.В. Березін, К.С.Лисецький, Е.А. Назаров / М.: МПА, 2001. – 191 с.

6. Гишинский Я. Г, Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений» // СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 520 с.
7. Карабин Т.В. Особливості міжособистісного спілкування в мережі "Internet" // Актуальні проблеми психології. Т. 1. Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія – К., 2002 – Ч 5. – С. 41-47.
8. Якимова Т.В. Феномен познавательной аддикции в развитии интеллектуально одаренных подростков // Консультативная психология и психотерапія // 2010. –Т. 1. – С. 121-136.
9. Kimberly S. Young. Internet Addiction: Symptoms, Evaluation, And Treatment. // University of Pittsburgh at Bradford, 2004 // URL: webplanet.ru/news/internet/2004/9/23

CONTENTS

EKONOMICZNE NAUKI

Finansowe stosunki

Прімерова О.К., Кириченко А.О. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ	3
---	---

Marketing i management

Сақун А.А., Шведа И.Р., Аббасов С. ЭЛЕМЕНТЫ УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ.....	7
Тараненко І.В., Асатрян Л.Б. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ УКРАЇНИ ТА ВИБІР МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ	10

FILOLOGICZNE NAUKI

Język, mowa, komunikacja mowy

Жумагулова Б.С. РЕЗУЛЬТАТЫ СОПОСТАВИТЕЛЬНОГО АНАЛИЗА КОНЦЕПТА ДОЛГ В ЯЗЫКОВОМ СОЗНАНИИ НОСИТЕЛЕЙ РУССКОГО, КАЗАХСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ.....	13
---	----

FILOLOGICZNE NAUKI

Problemy szkolenia specjalistów

Жайшибекова А.М. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕ БАЛАЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫ	19
Лукпанова Е.К. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕ БАЛАЛАРЫН ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ	22
Шакенова Г.С. ЖАҢАША БІЛІМ БЕРУДЕ ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТАРДА ДИАЛОГТЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ӨЗАРА ДАМУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	25
Glubochenko O.V. THE ROLE AND PLACE OF INDEPENDENT WORK IN LEARNING ACTIVITIES OF STUDENTS.....	28

Жаксыбаева С. Н. КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ПО ОБНОВЛЕННОЙ ПРОГРАММЕ	34
Nowoczesne metody nauczania	
Фесенко В.В. ПРИОРИТЕТ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У РОБОТІ ВИКЛАДАЧІВ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЗІ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ	37
Жанаспаева С. А. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕЛЕРДЕГІ ЖАС МАМАНДАРМЕН ӨТКІЗІЛЕТІН ЖҰМЫС ТҮРЛЕРІ.....	45
Барысова Г.М. ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНА САЙ САБАҚТА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ	48
Нурпеисова А.Т. БАСТАУЫШ СЫНЫПТА КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІ- БІЛІМ АЛУШЫНЫҢ САПАЛЫ БІЛІМ АЛУШЫНЫҢ ЫҚПАЛЫ	51
Амангельдина С.Е. БАСТАУЫШ СЫНЫП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ	54
Сатыбалдиева Г.Т. АДАМГЕРШІЛІК РУХАНИ ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	57

PRAWO

Лень В.В. ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ	60
---	-----------

PSYCHOLOGIA I SOCJOLOGIA

Psychologia ogólna

Асєєва Ю.О.,Басько А.В. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТУ ОСІБ ЯКІ СХИЛЬНІ ДО ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ.....	64
CONTENTS	69

239742
239778
239907
239837
239866
239868
239871
239890
239876
239827
239867
239872
239873
239874
239875
239797
239853